

DANMARKS STATISTIK

STATISTISKE MEDDELELSER

FJERDE RÆKKE TO OG TYVENDT BIND

FEMTE HÆFTE

COMMUNICATIONS STATISTIQUES 4me SÉRIE TOME 22 5me LIVRAISON

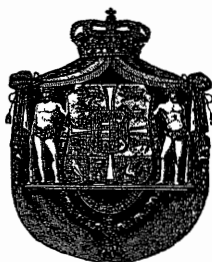

LANDBRUGETS ANDELSVIRKSOMHED

COOPÉRATION DANS L'AGRICULTURE

UDGIVET AF STATENS STATISTISKE BUREAU

PUBLIÉ PAR LE BUREAU DE STATISTIQUE DE L'ÉTAT

KØBENHAVN

BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI

1906

Forord.

Indholdet af nærværende Hæfte er en Række statistiske Oversigter til Belysning dels af Andelsvirksomhedens Omfang og Karakter i det danske Landbrug, dels af visse Sider af Landbrugsproduktionen, som staa i nær Sammenhæng med Andelsbevægelsen.

Oplysningerne ere tilvejebragte i Forbindelse med den i 1903 afholdte Kreaturtælling, hvis Resultater i øvrigt ere offentliggjorte i Statistiske Meddelelser, 4. Række, 16. Bd., 6. Hæfte. Som det nærmere fremgaar af den i nævnte Hæfte (Side 26—27) aftrykte Gengivelse af det benyttede Tællingskort, blev der ved Kreaturtællingen bl. a. stillet en Række Spørgsmaal om Til- og Afgangen i Husdyrbestanden i det sidst forløbne Aar, om Deltagelse i Andelsbevægelsen samt om Mælke- og Ægproduktionen. Medens de to sidstnævnte Rækker af Spørgsmaal gennemgaaende ere blevne ret fyldigt og tilfredsstillende besvarede, saaledes at de i det følgende anførte Oversigter tør antages at give et i alt væsentligt rigtigt Billede af de paagældende Forhold, viste det sig derimod, at Oplysningerne om Til- og Afgangen i Husdyrbestanden lod en Del tilbage at ønske i Retning af Fuldstændighed og Nøjagtighed. Bureauet har dog for disse Oplysningers Vedkommende gennemført en Bearbejdelse af en Fjerdedel af Materialet efter den repræsentative Metode (ved Udtagelse af hvert fjerde Kort inden for hver af de benyttede Størrelsesgrupper af Ejendomme), men paa Grund af de betydelige Mangler, der hæftede ved Primæropgivelserne, har man ikke ment det rigtigt at medtage de herhen hørende Resultater i nærværende Hæfte, — saa meget mere som man her befinder sig paa et Felt, der ikke tidligere har været inddraget under den officielle Statistik, og hvor man derfor i væsentlig Grad staa uden Kontrolmidler overfor Resultaterne. Medens en almindelig statistisk Fremstilling af det fra et

landøkonomisk Synspunkt vigtige Spørgsmaal om Rotationen inden for de forskellige Arter af Husdyrbesætninger saaledes maa udskydes, indtil der kan tilvejebringes nye og supplerende Oplysninger, har man dog paa et enkelt Punkt i nærværende Hæfte benyttet Data fra den ovenfor nævnte repræsentative Bearbejdelse, nemlig med Hensyn til Flæskeproduktionen (se Afsnit VII, Side 63 ff.).

Statens Statistiske Bureau, December 1906.

MICHAEL KOEFOED.

Adolph Jensen.

Indhold.

	Side
I. Andelsmejeri-Bevægelsen	7
II. Mælkeproduktionen	18
III. Kontrolforenings-Bevægelsen	31
IV. Andelslagteri-Bevægelsen	41
V. Æggekredse	49
VI. Æggproduktionen	56
VII. De forskellige Bedriftsklassers Andel i Produktionen	63

Résumé en français..... 67

I.

Andelsmejeri-Bevægelsen.

Som allerede berørt i Forordet, blev der paa de ved Kreatur-tællingen 1903 udsendte Kort stillet forskellige Spørgsmaal, hvor-med det var Hensigten at skaffe et Materiale til Veje, der kunde give en samlet Oversigt over nogle af de vigtigste Produktions-Sammenslutninger inden for Landbruget. Det ligger i Sagens Natur, at Andelsmejeri-Bevægelsen maatte komme i første Række.

I omstaaende Tabel 1 (Side 8) angiver Tallene i første Kolonne det samlede Antal Ejendomme i Landdistrikterne, hvorfra der var indgaaet Kort. Den anden Kolonne giver Oplysning om det Antal Ejendomme, hvorpaa der holdtes Køer, medens den tredje Rubrik indeholder Antallet af de Ejendomsbesiddere, som havde svaret «Ja» paa Spørgsmaalet om, hvorvidt de vare i Andelsmejeri eller ikke — altsaa Antallet af Andelshavere paa Tællingstidspunktet den 15. Juli 1903. Kolonnerne 4 og 5 indeholde den procentvise Fordeling af Andelshaverne henholdsvis i Forhold til det samlede Antal af Ejendomsbesiddere og i Forhold til de Ejendomsbesiddere, der i det hele havde Køer. De to følgende Kolonner give Oplysning om det samlede Antal Køer, heri medregnet Kvier, som havde kælvet (Kolonne 6), samt om Antallet af Køer paa de Ejendomme, hvis Besiddere vare Medlemmer af Andelsmejeri (Kolonne 7), medens den sidste Talrække (Kolonne 8) angiver det sidstnævnte Antal Køer i pCt. af den samlede Kobestand.

Antallet af Andelshavere i Mejerierne var, som det fremgaar af Tabellen, ca. 144000; men dette Tal maa dog antages at være noget for lavt; thi foruden dem, der havde svaret «Ja»

Tabel 1. Andelsmejeri-Bevægelsen. Efter Amter og Landsdele.

Landdistrikterne i	Ejendomme					Køer		
	Samlet Antal	Ejen- domme med Ko- besæt- ning	Ejendomme i Andelsmejeri			Samlet Antal	paa Ejen- domme, som vare i Andels- mejeri	
			Antal	i pCt. af sam- lige Ejen- domme (Kol. 1)	i pCt. af Ejen- domme med Ko- besæt- ning (Kol. 2)		Antal	i pCt. af sam- lige Køer (Kol. 6)
1	2	3	4	5	6	7	8	
Københavns Amt.....	11291	4892	2982	26,4	61,0	37418	20264	54,2
Frederiksborg —.....	11147	6197	3888	34,9	62,7	40050	24840	62,0
Holbæk —.....	15863	10204	9255	58,3	90,7	65512	54136	82,6
Sorø —.....	12490	8108	7389	59,2	91,4	57177	50438	88,2
Præstø —.....	16004	9486	8553	53,4	90,2	64908	56863	87,6
Sjælland...	66795	38887	32067	48,0	82,5	265065	206541	77,9
Bornholms Amt.....	4371	3202	2950	67,5	92,1	19524	18719	95,9
Maribo —.....	15074	8741	7200	47,8	82,4	63557	45326	71,3
Svendborg —.....	18037	11194	10020	55,6	89,5	66476	56190	84,5
Odense —.....	18669	11440	9977	53,4	87,2	67384	57746	85,7
Fyn...	36706	22634	19997	54,5	88,4	133860	113936	85,1
Øerne...	122946	73464	62214	50,6	84,7	482006	384522	79,8
Vejle Amt.....	15272	10976	8967	58,7	81,7	66800	54447	81,5
Aarhus —.....	17327	11954	10022	57,8	83,8	79512	64815	81,5
Randers —.....	14942	9774	7907	52,9	80,9	64590	52157	80,8
Sydøstl. Jylland...	47541	32704	26896	56,6	82,2	210902	171419	81,3
Aalborg Amt.....	14479	10950	7867	54,3	71,8	64972	50357	77,5
Hjørring —.....	16229	12740	8658	53,4	68,0	81264	56760	69,9
Thisted —.....	11359	8611	6688	58,9	77,7	32220	26022	80,8
Nordl. Jylland...	42067	32301	23213	55,2	71,9	178456	133139	74,6
Viborg Amt.....	16036	12521	10782	67,2	86,1	66336	57733	87,0
Ringkøbing —.....	16330	13661	11909	72,9	87,2	73710	66349	90,0
Ribe —.....	12597	10091	8849	70,3	87,7	55288	49824	90,2
Sydvestl. Jylland...	44963	36273	31540	70,1	87,0	195334	173906	89,0
Jylland...	134571	101278	81649	60,7	80,6	584692	478464	81,8
Hele Landet...	257517	174742	143863	55,9	82,2	1,066698	862986	80,9

eller «Nej» paa Spørgsmaalet om, hvorvidt de vare i Andelsmejeri, var der 4802, som overhovedet ikke havde givet noget Svar, og om hvilke det formentlig maa antages, at en Del har været Medlemmer. Antager man, at de ca. 4800 uoplyste Tilfælde fordele sig paa samme Maade som den øvrige Del af Materialet — at altsaa ca. 2700 af dem, der ingen Besvarelse havde givet, vare i Mejeri —, kommer man til det Resultat, at der var op imod 147000 Medlemmer i Andelsmejerierne i Midten af Aaret 1903.¹⁾

Stilles Antallet af Ejendomme, hvis Besiddere vare i Andelsmejeri, i Forhold til det samlede Antal Ejendomme, hvorfra der i det hele indgik Kort, saaledes som det er gjort i fjerde Kolonne i Tabel 1, vil det ses, at for hele Landet var ca. 56 pCt. af Ejendomsbesidderne i Andelsmejeri. Tallet er noget højere for Jylland end for Øerne, nemlig henholdsvis ca. 61 og ca. 51 pCt. Højest stod Ringkøbing Amt med op imod tre Fjerdedele, lavest Københavns Amt med kun godt en Fjerdedel af Ejendomsbesidderne i Andelsmejeri.

De her anførte Forholdstal give imidlertid kun et ufuldstændigt Billede af, hvor omfattende Andelsmejeri-Bevægelsen i Virkeligheden er. Et bedre Udtryk herfor faar man, naar Antallet af dem, der vare Medlemmer af Andelsmejerier, stilles i Forhold til Antallet af dem, der i det hele holdt Køer (Kolonne 5), eller hvis man stiller Antallet af Køer paa de Ejendomme, som vare i Andelsmejeri, i Forhold til den samlede Købestand (Kolonne 8). Til Forstaaelse af Hovedtrækkene i disse Tal skal blot erindres om, at de Momenter, der i Almindelighed ville influere paa det Omfang, hvori Andelsmejeri-Bevægelsen er trængt igennem i en Egn, væsentligst vil være følgende tre: 1) Tilstedeværelse af store Gaarde, der, som det siden skal blive paavist, ere forholdsvis svagt repræsenterede inden for Andelsmejeri-Bevægelsen, 2) Størrelsen af Salget af Mælk til direkte Forbrug og 3) Udbredelsen af andre Mejerisammenslutninger (Fællesmejerier). — I det hele

¹⁾ I Følge Opgivelserne i «Landøkonomisk Aarvog» var Tallet paa Andels-havere i Aaret 1903 ca. 147900, i 1904 ca. 149900, i 1905 ca. 152400 og i 1906 ca. 157500.

er, som det fremgaar af Oversigten, godt fire Femtedele — 82,3 pCt.¹⁾ — af de Ejendomme, hvorpaa der holdtes Køer, i Andelsmejeri. Tallet var noget større for Øerne end for Jylland, nemlig henholdsvis ca. 85 pCt. og ca. 81 pCt. Højest stod her Bornholm, hvor ikke mindre end 92 pCt. af Kobesætningerne med omtrent 96 pCt. af Landdistrikternes samlede Kobestand vare i Andelsmejeri. Paa Bornholm findes ingen Fællesmejerier og ingen meget store Gaarde. Københavns og Frederiksborg Amter opvise i begge Kolonner langt lavere Tal end noget af de øvrige Amter, hvad der jo i alt Fald delvis finder sin Forklaring i Hovedstadens Nærhed, som betinger et relativt stort Salg af Mælk til direkte Forbrug. Ret lave Tal findes ogsaa for Lolland-Falster, hvor kun 82,4 pCt. af Ejendommene med Køer vare i Andelsmejeri, hvilket hidrører fra, at Fællesmejerierne ere ret stærkt udbredte i denne Landsdel. Det endnu lavere Forholdstal for den Del af Kvægbestanden, som findes paa Ejendommene i Andelsmejeri — nemlig kun 71,3 pCt. —, og den deraf følgende forholdsvis store Afstand mellem de to Procenttal beror paa denne Landsdels betydelige Antal meget store Bedrifter med tilhørende store Besætninger, som overalt ere forholdsvis svagt repræsenterede inden for Andelsmejerierne. Paafaldende lave Tal i begge Kolonner udviser især Hjørring Amt. Forklaringen maa her væsentligst søges i den Omstændighed, at Fællesmejerierne ere forholdsvis stærkt udbredte i dette Amt. Ved en Gennemgang af «Dansk Mejeristforenings Mejerifortegnelse» for 1905, hvori ogsaa Fællesmejerierne ere medtagne tilligemed Antallet af Køer, hvorfra der leveres Mælk til disse, viste det sig ved en amtsvis Gruppering af Materialet, at en ret stor Del af Hjørring Amts Kobestand, nemlig omkring 25 pCt., afgav Mælk til Fællesmejerier i Amtet. For Landet som Helhed var det tilsvarende Tal op imod 10 pCt.²⁾ Sammenholdes dette Tal

1) Her og i det følgende er der set bort fra det Antal Køer, som fandtes paa de ovenfor omtalte 4802 Ejendomme, nemlig i alt 22915.

2) Dette Tal er kun omtrentligt, dels fordi en Del af de i Fortegnelsen opførte Mejerier ikke have opgivet noget Tal paa de Køer, hvorfra Mælken leveredes, dels fordi det opgivne Antal Køer i Fortegnelsen for 1905 er stillet i Forhold til den samlede Kobestand som den var i 1903.

med det for Andelsmejerierne konstaterede, kommer man altsaa til det Resultat, at paa de Ejendomme, som ere i Andels- eller Fællesmejerier, findes circa de ni Tiendedele af Landets samlede Kobestand.

Et Spørgsmaal af særlig Interesse vedrørende Andelsmejeri-Bevægelsen — og Andelsbevægelsen i det hele taget — er Spørgsmaalet om, hvorvidt denne Bevægelse er trængt ned til de mindre Ejendomsbesiddere og har gjort dem meddelagtige i de Fordele, den har bragt Landbruget i det hele taget. Som bekendt kom Andelsmejeri-Bevægelsen frem i Begyndelse af 1880erne, idet det første Mejeri af denne Art oprettedes i Vestjylland i 1882; og, som det oftere er blevet hævdet, til Dels under Indflydelse af de politiske Forhold i Kampaarene, blev denne Form for Produktions-Sammenslutning ikke blot en Middelbrugs-, men ogsaa en Smaa-brugs-Bevægelse. Tabel 2 (Side 13—15) indeholder den nærmere talmæssige Besvarelse af Spørgsmaalet om, i hvilket Omfang dette har været Tilfældet. Materialet er, som det fremgaar af Forspalten, delt efter Jordtilliggendets Størrelse i 7 Ejendomsgrupper — foruden en særlig Gruppe for de Ejendomme, for hvilke der ikke var givet Oplysning om det tilliggende Areal's Størrelse; dette var, som det vil ses, Tilfældet med ikke mindre end 37719 Ejendomme eller med 14 à 15 pCt. af Materialet. Tilbage bliver saaledes 219798 Ejendomme, med Hensyn til hvilke denne Del af Undersøgelsen har kunnet gennemføres.

I Tabel 2 angiver første Kolonne det samlede Antal Ejendomme i de respektive Størrelsesgrupper, medens den anden giver Oplysning om Antallet af Ejendomme, hvis Besiddere vare i Andelsmejeri, og Kolonne 3 de tilsvarende relative Tal. De tre sidste Kolonner indeholde tilsvarende Oplysninger med Hensyn til Kobestanden.

.For Landet som Helhed var, som det allerede blev berørt ovenfor (jfr. S. 7), 143863 eller ca. 56 pCt. af de Ejendomme, fra hvilke Kreaturtællingskort var indgaaet, i Andelsmejeri. For 4038 af disse forelaa der imidlertid ikke Oplysning om Jordtilliggendet. Ser man bort fra disse og fæster Opmærksomheden alene paa den Del, der forelaa brugbart oplyst, bliver der tilbage

for hele Landet 139825 Ejendomme eller knap to Tredjedele, hvis Besiddere vare i Andelsmejeri — paa Øerne 60831 eller 58,3 pCt., i Jylland 78994 eller 68,4 pCt. De Tal, hvortil Hovedinteressen knytter sig, er imidlertid den procentvise Fordeling inden for de forskellige Ejendomsgrupper. I saa Henseende vil det ses, at der er ret betydelige Svingninger, der dog fra Landsdel til Landsdel vise det samme Fællestræk, idet de meget store og de helt smaa Ejendomme ere forholdsvis svagt repræsenterede i Andelsmejerierne. Af Ejendommene med over 432 Tønder Lands Tilliggende var for hele Landet kun 43,5 pCt. i Andelsmejerier, medens det tilsvarende Tal fra Ejendomsgrupperne 27—54 og 54—108 Tdr. Land var henholdsvis 86,8 og 86,1 pCt.; Middelbedriften var altsaa forholdsvis dobbelt saa stærkt repræsenteret som den store Bedrift. Stærkest udpræget var dette Forhold paa Øerne, hvor knap en Tredjedel af de største Ejendomme var i Andelsmejeri, medens dette i Jylland dog var Tilfældet med lidt over Halvdelen; for begge Hovedlandsdelene genfindes det for hele Landet gældende Træk, at den middelstore Bedrift udviser den relativt stærkeste Deltagelse i den her omhandlede Form for Andelsvirksomhed. Af de helt smaa Ejendomme paa under 1 Tønde Land er forstaaeligt nok meget faa i Andelsmejerier, da selve Forudsætningen for at deltage i denne Bevægelse, nemlig den, at der holdes Køer, ofte mangler; dette er ogsaa Tilfældet med en Del af Besidderne i den nærmest følgende Gruppe, ligesom der ogsaa her som i den første Gruppe er en Del Besiddere, der, selv om de holde Køer, ikke høre til Husmandsklassen i egentlig Forstand. Disse Momenter føre naturligt med sig, at ogsaa denne Ejendomsgruppe paa Forhaand kunde ventes at være lidt svagere repræsenteret i Andelsmejeri-Bevægelsen. Gennemgaaende udviser ogsaa den næststørste Ejendomsgruppe en noget mindre Deltagelse, navnlig paa Øerne, hvor knapt to Tredjedele af Ejendommene paa 108—432 Tdr. Land vare i Andelsmejeri. Den største Deltagelse gennem alle Størrelsesgrupper findes paa Bornholm, hvor endog 97,8 pCt. af Ejendomsbesidderne med mellem 54 og 108 Tdr. Land vare Medlemmer; dette Tal betegner saaledes i det hele Maksi-

Tabel 2. Andelsmejeri-Bevægelsen. Efter Ejendommens Størrelse og efter Landsdele.

Landdistrikterne i	Ejendomme			Køer		
	Samlet Antal	Ejendomme i Andelsmejeri		Samlet Antal	Paa Ejendomme, som vare i Andelsmejeri	
		Antal	i pCt. af samtlige Ejendomme (Kol. 1)		Antal	i pCt. af samtlige Køer (Kol. 4)
	1	2	3	4	5	6
Sjælland:						
0—1 Tdr. Ld. . .	15571	454	2,9	1127	631	56,0
1—9 — . .	17357	13296	76,6	31764	27283	85,9
9—27 — . .	8479	7060	83,3	38530	33058	85,8
27—54 — . .	6447	5561	86,3	62896	55805	88,7
54—108 — . .	5217	4325	82,9	76829	63344	82,4
108—432 — . .	665	390	58,7	24362	12846	52,7
over 432 — . .	145	56	38,7	22084	8615	39,0
Tilsammen..	53881	31142	57,8	257592	201582	78,3
Uangivet..	12914	925	7,2	7473	4959	66,6
I alt..	66795	32067	48,0	265065	206541	77,9
Bornholm:						
0—1 Tdr. Ld. . .	518	26	5,0	45	35	77,8
1—9 — . .	1468	1249	85,1	2963	2719	91,8
9—27 — . .	804	747	92,9	3326	3183	95,7
27—54 — . .	384	356	92,7	3351	3189	95,2
54—108 — . .	447	437	97,8	6900	6791	98,4
108—432 — . .	107	100	93,5	2717	2618	96,4
over 432 — . .	—	—	—	—	—	—
Tilsammen..	3728	2915	78,2	19302	18535	96,0
Uangivet..	643	35	5,5	222	184	82,9
I alt..	4371	2950	67,5	19524	18719	95,9
Lolland-Falster:						
0—1 Tdr. Ld. . .	4588	90	2,0	193	113	58,6
1—9 — . .	4064	3092	76,1	7634	6236	81,7
9—27 — . .	1558	1368	87,8	7278	6420	88,6
27—54 — . .	1750	1533	87,6	16647	14737	88,5
54—108 — . .	1109	923	83,2	16443	13723	83,5
108—432 — . .	177	94	53,1	7741	3265	42,2
over 432 — . .	50	3	6,0	6859	403	5,9
Tilsammen..	13296	7103	53,4	62795	44897	71,5
Uangivet..	1778	97	5,5	762	429	56,3
I alt..	15074	7200	47,8	63557	45326	71,3
Fyn:						
0—1 Tdr. Ld. . .	11026	360	3,3	631	461	73,1
1—9 — . .	11456	9555	83,4	23283	20699	88,9
9—27 — . .	4359	3853	88,4	21058	18857	89,5
27—54 — . .	4017	3729	92,8	36591	34327	93,8
54—108 — . .	2189	1902	86,9	29743	26939	90,6
108—432 — . .	350	251	71,8	12967	8530	65,8
over 432 — . .	61	21	34,5	7776	2542	32,7
Tilsammen..	33458	19671	58,8	132049	112355	85,1
Uangivet..	3248	326	10,0	1811	1581	87,3
I alt..	36706	19977	54,5	133860	113936	85,1

Tabel 2 (fortsat). Andelsmejeri-Bevægelsen. Efter Ejendommenes Størrelse og efter Landsdele.

Landdistrikterne i	Ejendomme			Køer		
	Samlet Antal	Ejendomme i Andelsmejeri		Samlet Antal	Paa Ejendomme, som vare i Andelsmejeri	
		Antal	i pCt. af samtlige Ejendomme (Kol. 1)		Antal	i pCt. af samtlige Køer (Kol. 4)
	1	2	3	4	5	6
Det sydøstl. Jyll.:						
0—1 Tdr. Ld. . .	7519	285	3,8	594	355	59,8
1—9 — ..	9838	7207	73,3	18784	14747	78,5
9—27 — ..	8613	7094	82,4	34652	28963	83,6
27—54 — ..	7169	6167	86,0	55756	47604	85,4
54—108 — ..	4788	4129	86,2	55819	47862	85,7
108—432 — ..	1452	1204	82,9	31450	24822	78,9
over 432 — ..	93	46	49,5	9191	3853	41,9
Tilsammen . .	39472	26132	66,2	206246	168206	81,6
Uangivet . .	8069	764	9,5	4656	3213	69,0
I alt . .	47541	26896	56,6	210902	171419	81,3
Det nordl. Jylland:						
0—1 Tdr. Ld. . .	5392	156	2,9	533	208	39,0
1—9 — ..	9209	5566	60,4	16312	11442	70,1
9—27 — ..	10174	7559	74,3	33794	26338	77,9
27—54 — ..	5702	4568	80,1	36124	29501	81,7
54—108 — ..	4039	3317	82,1	41836	34404	82,2
108—432 — ..	1621	1239	76,4	32647	23541	72,1
over 432 — ..	127	52	41,0	9988	4098	41,0
Tilsammen . .	36264	22457	61,9	171234	129532	75,6
Uangivet . .	5803	756	13,0	7222	3607	50,0
I alt . .	42067	23213	55,2	178456	133139	74,6
Det sydvestl. Jyll.:						
0—1 Tdr. Ld. . .	4287	147	3,4	320	194	60,6
1—9 — ..	6699	4996	74,6	12087	10294	85,2
9—27 — ..	10648	9142	85,9	36150	31576	87,3
27—54 — ..	8671	7711	88,9	49431	45283	91,6
54—108 — ..	6477	5862	90,5	52568	48719	92,7
108—432 — ..	2804	2469	88,1	33537	29392	87,6
over 432 — ..	113	78	69,1	4375	2848	65,1
Tilsammen . .	39699	30405	76,6	188468	168306	89,3
Uangivet . .	5264	1135	21,6	6866	5600	81,6
I alt . .	44963	31540	70,1	195334	173906	89,0

Tabel 2 (fortsat). Andelsmejeri-Bevægelsen. Efter Ejendommens Størrelse og efter Landsdele.

Landdistrikterne i	Ejendomme			Køer		
	Samlet Antal	Ejendomme i Andelsmejeri		Samlet Antal	Paa Ejendomme, som vare i Andelsmejeri	
		Antal	i pCt. af samtlige Ejendomme (Kol. 1)		Antal	i pCt. af samtlige Køer (Kol. 4)
	1	2	3	4	5	6
Øerne:						
0—1 Tdr. Ld. . .	31703	930	2,9	1996	1240	62,1
1—9 — . .	34345	27192	79,2	65644	56937	86,7
9—27 — . .	15200	13028	85,7	70192	61518	87,6
27—54 — . .	12598	11179	88,7	119485	108058	90,4
54—108 — . .	8962	7587	84,7	129915	110797	85,3
108—432 — . .	1299	835	64,3	47787	27259	57,0
over 432 — . .	256	80	31,3	36719	11560	31,5
Tilsammen . .	104363	60831	58,3	471738	377369	80,0
Uangivet . .	18583	1383	7,4	10268	7153	69,7
I alt . .	122946	62214	50,6	482006	384522	79,8
Jylland:						
0—1 Tdr. Ld. . .	17198	588	3,4	1447	757	52,3
1—9 — . .	25746	17769	69,0	47183	36483	77,3
9—27 — . .	29435	23795	80,8	104596	86877	83,1
27—54 — . .	21542	18446	85,6	141311	122388	86,6
54—108 — . .	15304	13308	87,0	150223	130985	87,2
108—432 — . .	5877	4912	83,6	97634	77755	79,6
over 432 — . .	333	176	52,9	23554	10799	45,8
Tilsammen . .	115435	78994	68,4	565948	466044	82,3
Uangivet . .	19136	2655	13,9	18744	12420	66,3
I alt . .	134571	81649	60,7	584692	478464	81,8
Hele Landet:						
0—1 Tdr. Ld. . .	48901	1518	3,1	3443	1997	58,0
1—9 — . .	60091	44961	74,8	112827	93420	82,8
9—27 — . .	44635	36823	82,5	174788	148395	84,9
27—54 — . .	34140	29625	86,8	260796	230446	88,4
54—108 — . .	24266	20895	86,1	280138	241782	86,3
108—432 — . .	7176	5747	80,1	145421	105014	72,2
over 432 — . .	589	256	43,5	60273	22359	37,1
Tilsammen . .	219798	139825	63,6	1,037686	843413	81,3
Uangivet . .	37719	4038	10,7	29012	19573	67,5
I alt . .	257517	143863	55,9	1,066698	862986	80,9

- 0,55
 0,55 - 5
 5 - 15
 15 - 30
 30 - 60
 60 - 230
 230 -

mumsdeltagelsen, medens omvendt den mindste Deltagelse, naar bortses fra de helt smaa Huse, findes for de store Gaarde paa Lolland-Falster.

Endnu skal til Sammenligning for det her omhandlede Punkts Vedkommende anføres de tilsvarende Tal specielt for Besidderne af Husmandsbrug, oprettede i Henhold til Lov af 24. Marts 1899 (jfr. Statistiske Meddelelser, 4. Række, 21. Bd., Hæfte IV). Af saadanne «Statshuse», der for den allerstørste Del falde inden for Ejendomsgruppen 1—9 Tdr. Land, var for hele Landet under eet godt 90 pCt. Medlemmer af Andelsmejeri, medens det for Øerne og Jylland var Tilfældet med henholdsvis 93 og 90 pCt. Sammenholdt med Tallene for den nærmest tilsvarende Gruppe i den her foreliggende Oversigt (jfr. Tabel 2) — nemlig 74,8 pCt. i Gennemsnit og 79,2 pCt. for Øerne mod 69,0 pCt. i Jylland — tyder dette paa en noget større Deltagelse i Andelsmejeri-Bevægelsen blandt Statshusmændene end den, der er almindelig for Besidderne i hele den nærmest tilsvarende Ejendomsgruppe. Dette Resultat kan maaske dog for en Del bero paa det ovenfor fremhævede, at en Del af Besidderne af Ejendommene mellem 1 og 9 Tdr. Land ikke kan henregnes til Husmandsklassen i egentlig Forstand, medens dette uden Forbehold tør siges at være Tilfældet med Statshusmændene. Ogsaa i Sammenligning med Middelbrugene vise Statshusene dog relativt høje Tal paa dette Punkt, idet man kun for Bornholm træffer en højere procentvis Deltagelse blandt de middelstore Brug. Sammenstillingen synes altsaa at tyde paa, at Statshusmændene ere forholdsvis stærkt med i Andelsmejeri-Bevægelsen.

Som allerede berørt ovenfor er Antallet af Andelshavere ikke noget videre nøjagtigt Maal for det Omfang, hvori Andelsmejeri-Bevægelsen kan siges at være trængt igennem. Det blev derfor foran (Tabel 1) forsøgt at belyse dette vigtige Spørgsmaal noget nærmere, dels ved at stille Antallet af Ejendomme i Andelsmejeri i Forhold til det samlede Antal Ejendomme, hvorpaa der i det hele holdtes Køer, og dels ved at undersøge, hvor stor en Del Koholdet paa Ejendommene i Mejeri udgjorde af den

samlede Kobestand. Det sidstnævnte Forholdstal giver vel nok det bedste Udtryk for Bevægelsens Omfang, som det i denne Sammenhæng er muligt at naa til, og man har derfor gennemført Beregningen for samtlige Størrelsesgrupper af Ejendomme inden for hver Landsdel (se Kolonne 6 i Tabel 2).

Antallet af Køer paa de Ejendomme, der vare i Mejeri, udgjorde for den Del af Materialet, hvor der foreligger Oplysning om Jordtilliggendets Størrelse, godt fire Femtedele af den samlede Kobestand; Forholdstallene fremvise Svingninger, som ere overensstemmende med dem, der foran blev paaviste med Hensyn til Tallet paa Andelshavere, idet de store Ejendommers Kobestand er forholdsvis lavt repræsenteret. Saaledes fandtes for Landet som Helhed 81,3 pCt. af den samlede Kobestand paa de Ejendomme, der vare i Andelsmejeri, medens dette for de to store Grupper Vedkommende kun var Tilfældet med 37,1 pCt. og 72,2 pCt., og det samme Forhold genfindes saavel for Øerne som for Jylland, hvor de tilsvarende Tal vare 45,8, 79,6 og 31,5, 57,0 pCt., ligesom i hver af de enkelte Landsdele, Tabellen omfatter. Det ses fremdeles, naar man sammenholder Antallet af Ejendomme i Mejeri med Køerne, som findes paa disse, at de store Ejendomme i Mejeri i Almindelighed procentvis udgør en større Del af samtlige Ejendomme i Gruppen, end det tilsvarende Tal for Køerne udgør af Gaardenes samlede Kobestand — for Landet i det hele 43,5 pCt. og 37,1 pCt. —, medens for Middelbrugene de to Procenttal gennemgaaende ligge nærmere ved hinanden. For Husenes Vedkommende finder man et Forhold modsat det, der i Almindelighed gælder for de store Gaarde, idet Køerne, som findes paa Ejendommene i Andelsmejeri, stadig udgør en større Procentdel af denne Ejendomsclasses hele Kobestand, end Antallet af Andelshavere udgør af det samlede Antal Besiddere. Dette tyder paa, at medens Middelbrugene inden for hver Størrelsesklasse er nogenlunde ligelig repræsenterede, er det blandt de største Ejendomme fortrinsvis de mindre og omvendt blandt de mindste Ejendomme fortrinsvis de større, som ere med i Andelsmejerierne. Den Landsdel, hvor Andelsmejeri-Bevægelsen omfatter den forholdsvis største

Del af den samlede Kobestand, er, som det efter det foregaaende var at vente, Bornholm med 96 pCt., medens den Landsdel, der gennem alle Ejendomsgrupper udviste det laveste tilsvarende Tal, er det nordlige Jylland (i Gennemsnit 75,6 pCt.), idet Hjørring Amt her trykker Tallene noget ned under det almindelige Niveau. — Det kan altsaa siges, at hvad enten man ser paa Antallet af Andelshavere eller paa den Kobestand, der findes paa disses Ejendomme, ere Andelsmejerierne først og fremmest Udtryk for en Middelbrugs-Bevægelse, og tillige i udpræget Grad for en Smaa-brugs-Bevægelse, medens den store Landbedrift er forholdsvis svagt repræsenteret.

II.

Mælkeproduktionen.

Paa Kreaturtællingskortet for 1903 blev der, som allerede berørt, stillet forskellige Spørgsmaal vedrørende Mælkeproduktionen, idet der blev spurgt, dels om Mængden af den paa de respektive Ejendomme producerede Mælk i Aarets Løb (d. v. s. ^{15/7}1902—^{15/7}1903), dels om, hvor stor en Del af den producerede Mælk, der i samme Tidsrum var blevet afleveret til Mejeri. Det paa denne Maade tilvejebragte Materiale omfattede i alt 677794 af Landdistrikternes samtlige 1,066698 Køer; tilbage bliver saaledes 388904 Køer, for hvilke der ikke forelaa brugelige Oplysninger om den i Aarets Løb producerede Mælkemængde. For Landet som Helhed var Mælkeproduktionen saaledes oplyst med Hensyn til 64 pCt. af den samlede Kobestand — paa Øerne for de 66 pCt. og i Jylland for de 62 pCt., saaledes at den Del af Materialet, for hvilket Spørgsmaalet om Mælkeproduktionen forelaa oplyst, omtrent udgjorde samme Procent af de to Hovedlandsdeles samlede Antal Køer. Fra Amt til Amt svingede dette Tal noget mere. Forholdsvis svagest repræsenteret var Nordjylland, hvor Procenttallet kun var 57. I den Del af Materialet, som indeholder Oplysning

om Mælkeproduktionen, ere de Egne, hvor den gennemsnitlige Produktion pr. Ko er forholdsvis lav, noget mindre fremtrædende, end Tilfældet vilde have været, dersom man havde haft hele Landets Bestand af Køer. Undersøges den i denne Sammenhæng brugbare Del af Materialet med Hensyn til Fordeling paa Ejendomsgrupper, finder man følgende Tal:

		Samtlige Ejendomme	Ejendomme med Oplysning om Mælkeproduktionen
0—1	Tdr. Ld.	0,3 pCt.	0,2 pCt.
1—9	—	10,6 —	8,6 —
9—27	—	16,4 —	14,6 —
27—54	—	24,4 —	24,7 —
54—108	—	26,3 —	27,4 —
108—432	—	13,6 —	15,1 —
Over 432	—	5,7 —	7,3 —
Uangivet	.....	2,7 —	2,1 —
Ialt...		100,0 pCt.	100,0 pCt.

Det fremgaar heraf, at de store Landbrug ere noget stærkere repræsenterede blandt de Ejendomme, for hvilke man kender Mælkeproduktionens Størrelse, end i det samlede Antal, medens det omvendte er Tilfældet med de smaa Ejendomme. Dette Forhold genfindes saavel paa Øerne som i Jylland. Det er altsaa for Yderpunkternes Vedkommende, at der nærmest kan være Tale om en Afvigelse fra den normale Gruppering; men det maa dog herved erindres, at den Del af Kobestanden, som findes inden for de største og de mindste Ejendomme, ikke vejer meget i Forhold til det samlede Antal Køer.

Resultaterne af Besvarelserne ere samlede i Tabellerne 3 (Side 20) og 4 (Side 23—25). Tabel 3 giver amtsvis først Antallet af Køer, for hvilke der var givet Oplysning om den producerede Mælkemængde (Kolonne 1), dernæst selve Mælkemængden (Kolonne 2), og den gennemsnitlige Mælkemængde pr. Ko (Kolonne 3). I Rubrikkerne 4 og 5 indeholdes de tilsvarende Oplysninger med Hensyn til Køerne paa de Ejendomme, hvis Besiddere vare i Andelsmejeri, dog saaledes, at kun de Ejendomme ere medtagne, for hvilke følgende tre Oplysninger samtidig vare givne: 1) om Besid-

Tabel 3. Mælkeproduktionen. Efter Amter og Landsdele.

Landdistrikterne i	Paa samtlige Ejendomme med opgiven Mælkemængde			Paa Ejendomme i Andelsmejeri				
	Antal Køer	Produceret Mælk		Antal Køer med opgiven Mælkemængde	Mælk			
		1000 Pd.	Pd. pr. Ko		Produceret 1000 Pd.	Heraf afleveret til Mejeri		Leveret Mælk pr. Ko Pd.
						1000 Pd.	i pCt. af produceret Mælk	
1	2	3	4	5	6	7	8	
Københavns Amt...	22920	129269	5640	12446	69422	65218	93,9	5240
Frederiksborg — ...	20900	109030	5217	13354	70683	64904	91,8	4860
Holbæk — ...	42740	242318	5670	34979	199904	186450	93,3	5330
Sorø — ...	36613	210392	5746	32791	188126	178210	94,7	5435
Præstø — ...	47494	261227	5500	41966	231564	219449	94,8	5229
Sjælland...	170667	952236	5579	135536	759699	714231	94,0	5270
Bornholms Amt.....	10162	52530	5169	9970	51703	48136	93,1	4828
Maribo —	45884	244987	5339	32600	174051	164113	94,3	5034
Svendborg —	43414	251356	5790	36538	214261	202215	94,4	5534
Odense —	47291	277537	5869	41181	242996	229206	94,3	5566
Fyn...	90705	528893	5831	77719	457257	431421	94,3	5551
Øerne...	317418	1,778646	5603	255825	1,442710	1,357901	94,1	5308
Vejle Amt.....	43660	226294	5183	37461	193070	181573	94,0	4847
Aarhus —	49790	276398	5551	41260	226941	214258	94,4	5193
Randers —	42657	216528	5076	36318	185308	171572	92,6	4724
Det sydøstl. Jylland	136107	719220	5284	115039	605319	567403	93,7	4932
Aalborg Amt.....	38878	175245	4508	32094	143496	132715	92,5	4135
Hjørring —	44726	192901	4313	33187	143040	133941	93,6	4036
Thisted —	17545	85038	4847	14940	74027	62004	83,8	4150
Det nordl. Jylland	101149	453184	4480	80221	360563	328660	91,3	4097
Viborg Amt.....	42296	209640	4957	39098	195217	175573	89,9	4491
Ringkøbing —	44041	212156	4817	40811	196971	179159	91,0	4390
Ribe —	36783	174909	4755	34277	163189	150684	92,3	4396
Det sydvestl. Jylland	123120	596705	4847	114186	555377	505416	91,0	4426
Jylland...	360376	1,769109	4909	309446	1,521259	1,401479	92,1	4529
Hele Landet...	677794	3,547755	5234	565271	2,963969	2,759380	93,1	4882

deren var Medlem af Andelsmejeri, 2) samlet Mælkeproduktion, samt 3) den til Andelsmejeriet afleverede Mælkemængde.

Det ses af Tabel 3, at det hele Antal Køer med Oplysning om Mælkeproduktionen, nemlig 677794, i alt havde givet ca. 3548 Millioner Pd. Mælk. Denne samlede Produktion fordeler sig meget nær lige mellem Øerne og Jylland med henholdsvis 1779 og 1769 Millioner Pd. Medens det Antal Køer, for hvilke Mælkemængden var oplyst, var noget større i Jylland end paa Øerne, nemlig henholdsvis ca. 360000 og 317000, var det modsatte Tilfældet med den producerede Mælk. Allerede disse Tal tyde saaledes paa, at den gennemsnitlige Mælkemængde pr. Ko maa være noget forskellig i de to Hovedlandsdele og altsaa en Del højere paa Øerne. De anførte Tal gælde for omtrent de to Tredjedele af Landets Kobestand. Nedenfor har man paa Grundlag heraf forsøgt at give et tilnærmet talmæssigt Udtryk for den hele Produktion i Aarets Løb; disse Tal ere altsaa ikke fremkomne som et Resultat af en Optælling, men gennem en Beregning, der hviler paa den Forudsætning, at den Del af den samlede Kobestand, for hvilken der ikke forelaa positive Oplysninger, med Hensyn til Mælkeydelse ikke frembyder væsentlige Forskelligheder fra den, hvis Mælkemængde er bekendt.

	Samlet Mælkeproduktion i 1000 Pd.		Samlet Mælkeproduktion i 1000 Pd.
København Amt....	211038	Vejle Amt.....	346231
Frederiksborg —	208931	Aarhus —	441393
Holbæk —	371426	Randers —	327860
Sorø —	328560	Det sydøstl. Jylland..	1.115484
Præstø —	357010	Aalborg Amt.....	292865
Sjælland..	1.476965	Hjørring —	350488
Bornholms Amt.....	100925	Thisted —	156166
Maribo —	339348	Det nordl. Jylland..	799519
Svendborg —	384879	Viborg Amt.....	328318
Odense —	395457	Ringkøbing —	355079
Fyn..	780336	Ribe —	262903
Øerne..	2.697574	Det sydvestl. Jylland.	946800
		Jylland..	2.861803
		Hele Landet..	5.559377

Efter dette skulde den samlede producerede Mælkemængde i Aaret fra Juli 1902 til Juli 1903 med et rundt Tal kunne anslaaes til 5600 Millioner Pd., og denne Produktion fordeler sig noget nær lige mellem Øerne og Jylland. Det skal blot bemærkes, at naar det beregnede Tal viser sig noget højere for Jylland end for Øerne, medens det modsatte var Tilfældet ved de gennem Optælling konstaterede Tal, beror dette paa, at den Del af Materialet, der indeholdt Oplysning om Mælkeproduktionen, omfattede en lidt større Procentdel af Øernes end af Jyllands Kobestand (66 pCt. for Øerne, 62 pCt. for Jylland; jfr. Side 18).

Hvad nu Spørgsmaalet om den gennemsnitlige Mælkeproduktion pr. Ko angaar, maa der her først gøres et Par almindelige principielle Bemærkninger, der strengt taget allerede havde været paa deres Plads ved Spørgsmaalet angaaende Størrelsen af den samlede Produktion, men hvis Betydning dog træder klarest frem i denne Sammenhæng. De to Data, man har til Beregningen af den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko., er dels den i et Aar (^{15/7} 1902—^{15/7} 1903) producerede Mælkemængde, dels Antallet af Køer paa Tællingstidspunktet (^{15/7} 1903). Det er selvfølgelig ikke fuldt korrekt at stille disse to Størrelser i direkte Forhold til hinanden, idet den i Tællingsøjeblikket til Stede værende Bestand af Køer ikke behøver at være lig med det Antal Køer, der i Aarets Løb har givet den i samme Tidsrum frembragte Mælk. Det maa jo her erindres, at der i Kobestanden foregaar en dobbelt Bevægelse. For det første den almindelige Tilvækstbevægelse, saaledes som den i sine Hovedtræk er fastslaaet ved Kreaturtællingerne. For hele det mellem de to seneste Tællinger liggende Femaar (1898—1903) var der en Tilvækst i Kobestanden paa ca. 2 pCt. Ved en nøjagtigere Besvarelse af det her foreliggende Spørgsmaal vilde det nu være af særlig Interesse at kende Tilvæksten i det sidste af de fem Aar, men herom foreligger der ingen Oplysninger. Den anden Bevægelse er den, der hidrører fra den aarlige Rotation i Besætningerne; ogsaa dette Forhold vil kunne øve Indflydelse paa Resultatet, naar den gennemsnit-

lige Mælkeydelse skal udregnes med stor Nøjagtighed. Det vilde i saa Henseende være af Vigtighed at have nøjagtige Oplysninger om, paa hvilke Tidspunkter af Aaret man i de forskellige Egne af Landet lader Udsætterkøerne udgaa af Malkeko-Besætningerne. Men heller ikke dette Punkt har man kunnet tage Hensyn til ved Beregningerne, saa lidt som til Antallet af Kastere og Overløbere, der her ere medregnede i det Tal for Køerne, som er lagt til Grund for Gennemsnitsberegningen. Uagtet denne saaledes ikke kan gøre Krav paa at give et fuldstændig korrekt Billede, tør det dog paa den anden Side antages, at dette ikke paa Grund af de nævnte manglende Forudsætninger bliver i nogen væsentlig Grad misvisende.

Resultatet af Beregningerne findes amts- og landsdelsvis i Tabel 3, Kolonne 3. Den gennemsnitlige aarlige Mælkemængde pr. Ko var herefter for hele Landet godt 5200 Pd. Men det ses, at Tallet frembyder ret betydelige Svingninger fra Egn til Egn. Øerne udvise et gennemsnitligt Mælkeudbytte pr. Ko af 5600 Pd., Jylland derimod af 4900 Pd. eller ca. 700 Pd. mindre. Af Ø-Amterne ere to under Gennemsnittet, nemlig Frederiksborg og Bornholm, medens af Halvøens Amter kun et, Aarhus Amt, viser et Udbytte pr. Ko, der ligger over det for Landet som Helhed beregnede. Det største Udbytte finder man paa Fyn; Odense Amt med et Gennemsnitsudbytte af 5869 Pd. Mælk pr. Ko betegner Maksimumsydelsen, medens Hjørring Amt er det, der har det laveste Tal, 4313 Pd., saaledes at der mellem det højeste og det laveste Amts-Gennemsnit er en Forskel paa godt 1500 Pd. Holder man sig til Øerne alene, er Forskellen mellem det største og det mindste Amts-gennemsnit, henholdsvis for Odense og Bornholms Amt, 700 Pd., medens det tilsvarende Tal for Jylland er noget over 1200 Pd. Paa Øerne staar det Amt, der har det største Udbytte, ca. 13 pCt. højere end det med det laveste Udbytte; i Jylland er Forskellen op imod 30 pCt. Saavel absolut som relativt er Udsvinget fra Gennemsnitstallet saaledes — amtsvis betragtet — betydelig større i Jylland end paa Øerne.

I Tabel 3 er fremdeles i Kolonnerne 4, 5 og 6 givet en Oversigt over, hvor stor en Del af de i Kolonne 1 opførte Køer der fandtes

paa Ejendomme i Andelsmejeri, deres tilsvarende Mælkeydelse samt den deraf til Andelsmejerierne leverede Mælkemængde. Kolonne 7 angiver, hvor stor en Procentdel af den producerede Mælk der er leveret til Andelsmejeri, medens den sidste Kolonne (8) indeholder Tallene for den Mælkemængde pr. Ko, der i Aarets Løb er leveret til Mejeri. Denne Del af Tabellen omfatter 565271 Køer eller 66 pCt. af de 862986, som fandtes paa Andelshavernes Ejendomme (jfr. Tabel 1). — Efter denne Beregning er for Landet som Helhed ca. de 93 pCt. af den opgivne producerede Mælk leveret til Andelsmejerierne — et Tal, der paa en enkelt Undtagelse nær viser sig at være meget konstant fra Amt til Amt. Det blev foran paavist, hvorledes Deltagelsen i Andelsmejeri varierede ikke saa lidt i Landets forskellige Egne; af Tabel 3 synes at fremgaa, at for saa vidt man er Andelshaver, udnyttes meget nær den samme Del af den producerede Mælk i Smørproduktionen. Tallet er lidt højere for Øerne end for Jylland, ca. 94 pCt. mod 92 pCt. Det sydøstlige Jylland staar i saa Henseende Øerne nærmere, end det staar den øvrige Del af Halvøen. Alene Thisted Amt synes at frembyde i stærkere Grad afvigende Forhold, idet kun 83,8 pCt. af den producerede Mælk er gaaet til Mejerierne. Det er ejendommeligt, at netop dette Amt særlig ved Kreaturtællingen i 1903 ogsaa paa et andet Punkt frembød stærkt udprægede Særforhold, der blandt andet fandt sit Udtryk i det forholdsvis meget store Kalvetillæg, saaledes som det vil ses af nedenstaaende Tal:

	Antal Kalve pr. 100 Malkekøer		
	1893	1898	1903
Øerne	25	28	30
Sydøstlige Jylland	26	25	34
Nordlige Jylland.....	31	32	42
Thisted Amt.....	54	56	70
Sydvestlige Jylland.....	36	34	49
Jylland	31	30	41
Hele Landet	28	29	36

Det her paapegede Forhold i Forbindelse med det ovenfor berørte tyder paa, at der i Landbruget i Thisted Amt findes Produktionsforhold, der afvige ret betydeligt fra de for Landet

som Helhed typiske, at Produktionen her i mindre udpræget Grad gaar i Retning af Smør og mere i Retning af Kød. Det er en Selvfølge, at disse Forskelligheder i og for sig intet har med de administrative Amtsgrænser at gøre, og det er sandsynligt, at en anden og mere lokaliserende Inddeling af Materialet, der f. Eks. omfattede visse Dele af Thisted, Ringkøbing og Viborg Amter, vilde bringe de her berørte Forhold adskilligt skarpere frem.

Hvad i øvrigt den til Andelsmejerierne leverede Mælk angaar, følger det allerede af det foran anførte, at den i det store og hele maa følge de samme Svingninger som den samlede Mælkeproduktion. Der er derfor ingen Grund til at dvæle nærmere ved disse Tal i denne Forbindelse. Derimod skal det med et Par Ord berøres, hvorledes de af Bureauet beregnede Tal staa i Forhold til «Mejeri-Drifts-Statistikken's.»¹⁾ Der opstaaer her straks den Vanskelighed, at dennes Regnskaber ikke omfatte samme Tidsrum som det Aar, hvormed der er regnet i det foregaaende (^{15/7}1902—^{15/7}1903). Der er derfor i det følgende medtaget Tallene fra to af Aarsberetningerne, nemlig for 1902 og 1903 — for de her benyttede «A-Regnskabers» Vedkommende i Almindelighed omfattende Tiden ^{1/11}1901—^{1/11}1903. Fremdeles omfatter Mejeri-Drifts-Statistikken et mindre Materiale, idet der for Aaret 19^{01/02} i «A-Afdelingen» kun findes 344 Mejerier og for 19^{02/03} 411 eller mellem en Tredjedel og en Fjerdedel af Landets samtlige Mejerier. Endelig er Mejeri-Drifts-Statistikens Materiale delt efter Mejeriforeninger, hvis Omraade ikke fuldt ud dækker den af Bureauet anvendte Amtsdeling. I omstaaende Oversigt er derfor dels anført Mejeriforeningernes Navne, dels Navnene paa de Amter, der maa antages at være de nærmest tilsvarende.²⁾ Tager man det anførte i Betragtning, og tager man endvidere Hensyn til de helt forskellige Veje,

¹⁾ Mejeri-Drifts-Statistik. Ved Udvalget for Mejeri-Statistik. Af J. Nissen Dall. 6te og 7de Aarsberetning. Odense 1903 og 1904.

²⁾ De ofte afrundede Tal i «Mejeri-Drifts-Statistikken's» Rubrik for Antallet af Køer lade formode, at disse Tal ikke ere fremkomne ved en virkelig Optælling — en Formodning, man har faaet bekræftet ved Henvendelse til Forfatteren af den nævnte Statistik, Hr. Konsulent Nissen Dall.

ad hvilke Tallene ere fremkomne, synes Overensstemmelsen at være fuldt tilfredsstillende og at indeholde en Bekræftelse paa, at de Tal, hvormed der regnes, ikke kunne ligge langt fra Virkeligheden.

Mejeriforeninger	Aarlig afleveret Mælk pr. Ko Pund			
	Efter Mejeri-Drifts-Statistikken A-Regnskaber		Efter Bureauets Beregning for Aaret ^{15/7} 1902— _{15/7} 1903	
	19 ⁰¹ /02	19 ⁰² /03		
Frederiksborg Amts . . .	—	4912	4860	Frederiksborg Amt
Holbæk — . . .	5144	5253	5330	Holbæk —
Sorø — . . .	5448	5471	5435	Sorø —
Maribo — . . .	5430	5039	5034	Maribo —
Fyns	5502	5700	5551	Fyn —
Sydjydsk	4626	4913	4847	Vejle Amt
Aarhus og Omegns	5082	5258	5193	Aarhus —
Randers Amts	4569	4893	4724	Randers —
Aalborg —	3873	4192	4135	Aalborg —
Vendsyssel	—	4155	4036	Hjørring —
Thisted —	4130	4585	4150	Thisted —
Viborg —	4432	4705	4491	Viborg —
Ringkøbing —	4128	4692	4390	Ringkøbing —
Ribe —	4249	4711	4396	Ribe —
Hele Landet	4678	4865	4882	Hele Landet

Om Mælkeproduktionens Størrelse inden for de forskellige Ejendomsgrupper indeholdes Oplysninger landsdelsvis i Tabel 4 (Side 27—29); Oplysningerne her ere ganske i Overensstemmelse med de i den almindelige Oversigt i Tabel 3 givne, kun at Rubrikken for den til Mejeriet afleverede Mælkemængde pr. Ko er udgaaet, da den ikke frembød særlig Interesse. Ved Sammenligningen af Mælkeydelsen pr. Ko inden for de forskellige Størrelsesgrupper af Ejendomme skal endnu erindres om, hvad der ovenfor blev sagt vedrørende Usikkerheden i de herhen hørende Gennemsnitstal, og at de der fremhævede Momenter kunne antages at spille en noget forskellig Rolle inden for de forskellige Bedriftsklasser — ligesom det naturligvis heller ikke maa glemmes, at Mælke- og Smørproduktionen kun er en enkelt Side af Landbrugets Produktion, saa at en Statistik vedrørende denne som sit naturlige Supplement kræver en tilsvarende Behandling af Kornproduktionen, Kødproduktionen o. s. v., før det

Tabel 4.

Mælkeproduktionen. Efter Ejendommens Størrelse og efter Landsdele.

Landdistrikterne i	Paa samtlige Ejendomme med opgiven Mælkemængde			Paa Ejendomme i Andelsmejeri				
	Antal Køer	Produceret Mælk		Antal Køer med opgiven Mælkemængde	Mælk			
		1000 Pd.	Pd. pr. Ko		Pro-duceret 1000 Pd.	Heraf afleveret til Mejeri		Leveret Mælk pr. Ko Pd.
						1000 Pd.	i pCt. af produceret Mælk	
1	2	3	4	5	6	7	8	
Sjælland:								
0-1 Tdr. Ld. . .	446	2486	5574	348	1968	1814	92,2	5213
1-9 — . . .	16475	96386	5850	15017	88083	82325	93,5	5482
9-27 — . . .	22121	124513	5629	19927	112830	105970	93,9	5318
27-54 — . . .	40942	231680	5659	37293	211121	199207	94,4	5342
54-108 — . . .	50351	280625	5573	42970	239357	225480	94,2	5247
108-432 — . . .	17974	95995	5341	9559	50222	47414	94,4	4960
over 432 — . . .	18252	98339	5388	7575	40631	37518	92,3	4953
Tilsammen . . .	166561	930024	5584	132689	744212	699728	94,0	5273
Uangivet . . .	4106	22212	5410	2847	15487	14503	93,6	5094
I alt . . .	170667	952236	5579	135536	759699	714231	94,0	5270
Bornholm:								
0-1 Tdr. Ld. . .	8	48	6000	6	37	32	86,5	5333
1-9 — . . .	987	4940	5005	934	4742	4367	92,1	4676
9-27 — . . .	1235	6475	5243	1195	6306	5803	92,0	4856
27-54 — . . .	1723	8685	5041	1687	8539	8041	94,2	4767
54-108 — . . .	4201	21895	5212	4184	21810	20400	93,5	4876
108-432 — . . .	1949	10114	5189	1907	9906	9152	92,4	4799
over 432 — . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
Tilsammen . . .	10103	52157	5163	9913	51340	47795	93,1	4821
Uangivet . . .	59	373	6322	57	363	341	93,9	5983
I alt . . .	10162	52530	5169	9970	51703	48136	93,1	4828
Lolland-Falster:								
0-1 Tdr. Ld. . .	97	560	5773	68	411	370	90,0	5441
1-9 — . . .	4676	27083	5792	4029	23436	21593	92,1	5359
9-27 — . . .	4729	25606	5415	4266	22997	21681	94,3	5082
27-54 — . . .	11943	62142	5203	10811	56249	53053	94,3	4907
54-108 — . . .	12073	63960	5298	10206	53954	51213	94,9	5018
108-432 — . . .	5970	31713	5312	2540	13497	12864	95,3	5065
over 432 — . . .	5914	31404	5310	403	2001	1927	96,3	4782
Tilsammen . . .	45402	242468	5340	32323	172545	162701	94,3	5034
Uangivet . . .	482	2519	5226	277	1506	1412	93,8	5098
I alt . . .	45884	244987	5339	32600	174051	164113	94,3	5034
Fyn:								
0-1 Tdr. Ld. . .	310	1978	6381	260	1662	1502	90,4	5777
1-9 — . . .	13106	82177	6270	12024	75746	70477	93,0	5861
9-27 — . . .	13221	78890	5967	12053	72078	67773	94,0	5623
27-54 — . . .	24912	146168	5867	23586	138623	131379	94,8	5570
54-108 — . . .	21934	125646	5728	20088	114962	108881	94,7	5420
108-432 — . . .	9588	52753	5502	6405	35447	33448	94,4	5222
over 432 — . . .	6615	35575	5378	2388	13542	12996	96,0	5442
Tilsammen . . .	89686	523187	5834	76804	452060	426456	94,3	5553
Uangivet . . .	1019	5706	5600	915	5197	4965	95,5	5426
I alt . . .	90705	528893	5831	77719	457257	431421	94,3	5551

Tabel 4 (fortsat). Mælkeproduktionen. Efter Ejendommenes Størrelse og efter Landsdele.

Landdistrikterne i	Paa samtlige Ejendomme med opgiven Mælkemængde			Paa Ejendomme i Andelsmejeri				
	Antal Køer	Produceret Mælk		Antal Køer med opgiven Mælkemængde	Mælk			
		1000 Pd.	Pd. pr. Ko		Pro-duceret 1000 Pd.	Heraf afleveret til Mejeri		Leveret Mælk pr. Ko Pd.
						1000 Pd.	i pCt. af produceret Mælk	
1	2	3	4	5	6	7	8	
Det sydøstl. Jyll.:								
0—1 Tdr. Ld. . .	257	1367	5319	177	971	867	89,3	4898
1—9 — . . .	9465	51703	5463	8176	45175	42020	93,0	5138
9—27 — . . .	19566	104364	5334	17403	92951	87061	93,7	5003
27—54 — . . .	35942	198286	5517	31512	172070	161754	94,0	5133
54—108 — . . .	37174	197152	5303	33101	174280	162602	93,3	4912
108—432 — . . .	23929	118157	4938	19661	94783	89332	94,2	4544
over 432 — . . .	7551	36717	4863	3447	16812	16102	95,8	4671
Tilsammen . . .	133884	707746	5286	113477	597042	559738	93,8	4933
Uangivet . . .	2223	11474	5162	1562	8277	7665	92,6	4907
I alt . . .	136107	719220	5284	115039	605319	567403	93,7	4932
Det nordl. Jylland:								
0—1 Tdr. Ld. . .	204	929	4454	99	509	420	82,5	4243
1—9 — . . .	7345	32970	4489	5807	26725	23449	87,7	4038
9—27 — . . .	17158	74174	4323	14469	63557	57159	89,9	3950
27—54 — . . .	20077	89554	4461	17404	78344	71429	91,2	4104
54—108 — . . .	25275	115781	4581	22029	100593	92458	91,9	4197
108—432 — . . .	20807	92944	4467	15393	68079	63038	92,6	4095
over 432 — . . .	7622	34895	4578	3278	14606	13750	94,1	4195
Tilsammen . . .	98488	441247	4480	78479	352413	321703	91,3	4099
Uangivet . . .	2661	11937	4505	1742	8150	6957	95,4	3994
I alt . . .	101149	453184	4480	80221	360563	328660	91,2	4097
Det sydvestl. Jyll.:								
0—1 Tdr. Ld. . .	131	667	5092	103	538	447	83,1	4340
1—9 — . . .	6297	31137	4945	5801	29063	25712	88,5	4432
9—27 — . . .	21092	100629	4771	19805	94969	85642	90,2	4324
27—54 — . . .	31566	152824	4841	29794	144675	131964	91,2	4429
54—108 — . . .	34766	170870	4915	33167	163593	148890	91,0	4489
108—432 — . . .	22450	108121	4816	20081	96366	88725	92,1	4418
over 432 — . . .	3235	15433	4771	2296	11246	10425	92,7	4541
Tilsammen . . .	119537	579681	4849	111047	540450	491805	91,0	4429
Uangivet . . .	3583	17024	4751	3139	14927	13611	91,2	4336
I alt . . .	123120	596705	4847	114186	555377	505416	91,0	4426

Tabel 4 (fortsat). Mælkeproduktionen. Efter Ejendommenes Størrelse og efter Landsdele.

Landdistrikterne i	Paa samtlige Ejendomme med opgiven Mælkemængde			Paa Ejendomme i Andelsmejeri				
	Antal Køer	Produceret Mælk		Antal Køer med opgiven Mælkemængde	Mælk			Leveret Mælk pr. Ko Pd.
		1000 Pd.	Pd. pr. Ko		Produceret 1000 Pd.	Heraf afleveret til Mejeri		
						1000 Pd.	i pCt. af produceret Mælk	
1	2	3	4	5	6	7	8	
Øerne:								
0—1 Tdr. Ld. . .	861	5072	5891	682	4078	3718	91,2	5452
1—9 — . . .	35244	210586	5975	32004	192007	178762	93,1	5586
9—27 — . . .	41306	235484	5701	37441	214211	201227	93,9	5375
27—54 — . . .	79520	448675	5642	73377	414532	391680	94,5	5338
54—108 — . . .	88559	492126	5557	77448	430083	405974	94,4	5242
108—432 — . . .	35481	190575	5371	20411	109072	102878	94,3	5040
over 432 — . . .	30781	165318	5371	10366	56174	52441	93,4	5059
Tilsammen . . .	311752	1,747836	5606	251729	1,420157	1,336680	94,1	5310
Uangivet . . .	5666	30810	5438	4096	22553	21221	94,1	5181
I alt . . .	317418	1,778646	5603	255825	1,442710	1,357901	94,1	5308
Jylland:								
0—1 Tdr. Ld. . .	592	2963	5005	379	2018	1734	85,9	4575
1—9 — . . .	23107	115810	5012	19784	100963	91181	90,3	4609
9—27 — . . .	57816	279167	4829	51677	251477	229862	91,4	4448
27—54 — . . .	87585	440664	5031	78710	395089	365147	92,4	4639
54—108 — . . .	97215	483803	4977	88297	438466	403950	92,1	4575
108—432 — . . .	67186	319222	4751	55135	259228	241095	93,0	4373
over 432 — . . .	18408	87045	4729	9021	42664	40277	94,4	4465
Tilsammen . . .	351909	1,728674	4912	303003	1,489905	1,373246	92,3	4532
Uangivet . . .	8467	40435	4776	6443	31354	28233	90,0	4382
I alt . . .	360376	1,769109	4909	309446	1,521259	1,401479	92,1	4529
Hele Landet:								
0—1 Tdr. Ld. . .	1453	8035	5530	1061	6096	5452	89,4	5139
1—9 — . . .	58351	326396	5594	51788	292970	269943	92,1	5213
9—27 — . . .	99122	514651	5192	89118	465688	431089	92,6	4837
27—54 — . . .	167105	889339	5322	152087	809621	756827	93,5	4976
54—108 — . . .	185774	975929	5253	165745	868549	809924	93,3	4887
108—432 — . . .	102667	509797	4966	75546	368300	343973	93,4	4553
over 432 — . . .	49189	252363	5130	19387	98838	92718	93,8	4782
Tilsammen . . .	663661	3,476510	5238	554732	2,910062	2,709926	93,1	4885
Uangivet . . .	14133	71245	5041	10539	53907	49454	91,7	4693
I alt . . .	677794	3,547755	5234	565271	2,963969	2,759380	93,1	4882

vil være muligt at forme et bestemt statistisk Billede af eventuelle typiske Forskelligheder i Produktionens Retning og Omfang paa Bedrifter af forskellig Størrelse.

Hvad nu Mælkeydelsen pr. Ko inden for de forskellige Brugsklasser angaar, kan det siges at være den nogenlunde gennemgaaende Regel, at den mindste gennemsnitlige Ydelse aarlig pr. Ko findes paa de største Ejendomme, medens omvendt de smaa Ejendomme i Almindelighed udvise et højere Tal. Men Forholdet kan ikke siges at være til Stede i særlig udpræget Grad — navnlig ikke i Jylland. For Landet som Helhed finder man en Mælkeydelse af 5594 og 5130 Pd. aarlig pr. Ko henholdsvis for Smaabrug og Storbefrifter, altsaa en Forskel af ca. 450 Pd. Mælk pr. Ko. For Øerne og Jylland stiller Forholdet sig her, som antydet, noget forskelligt, idet for Øerne de tilsvarende Tal ere 5975 og 5371 Pd., altsaa en Forskel paa 600 Pd. pr. Ko, saa at den gennemsnitlige Ydelse pr. Ko paa Smaabrugene skulde være godt 10 pCt. højere end paa de store Ejendomme, medens i Jylland Forskellen absolut set kun er halv saa stor (5012 og 4729 Pd.) og relativt er ca. 6 pCt.

At Forskellen mellem den aarlige Mælkeydelse pr. Ko inden for de forskellige Ejendomsgrupper viser sig mindre udpræget i Jylland, hænger dog maaske sammen med, at det er Arealet, der er lagt til Grund som Maal for Bedrifternes Størrelse, og at dette i sig selv, naar Sammenligningen strækker sig ud over snævrere og mere ensartede Omraader, er et ret groft og unøjagtigt Maal; dette fremgaar ogsaa af nedenstaaende Tal, der vise Kobestændens gennemsnitlige Størrelse i forskellige Ejendomsgrupper i nogle udvalgte Egne af Landet:

Ejendomme med	Kobestændens gennemsnitlige Størrelse				
	i Sorø Amt	i Ringkøbing Amt	paa Øerne	i Jylland	Hele Landet
0—1 Tdr. Ld.	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3
1—9 —	2,1	2,2	2,1	2,1	2,1
9—27 —	4,7	3,5	4,7	3,7	4,3
27—54 —	10,3	5,5	9,7	6,6	7,8
54—108 —	15,7	7,8	14,6	9,9	11,6
108—432 —	36,2	11,1	32,6	15,8	18,3
over 432 —	164,8	24,4	138,5	61,3	87,3

Det vil ses, at Begrebet «Stordrift», naar man ikke ser paa Jordtilliggendet alene, men tillige paa den gennemsnitlige Kobestand, altsaa, om man vil: paa en Del af Driftskapitalen, i Virkeligheden betyder noget ikke saa lidt forskelligt, idet Kobestanden f. Eks. i Sorø Amt for den største Ejendomsgruppe (36 Ejendomme med 5806 Køer) er syv Gange saa stor som i den tilsvarende Ejendomsgruppe i Ringkøbing Amt (49 Ejendomme med 1211 Køer) og for Øerne som Helhed er over dobbelt saa stor som for Jylland. Selv om det derfor antages, at der i Almindelighed er en Sammenhæng mellem Bedrifternes Størrelse og Besætningernes gennemsnitlige Mælkeydelse, er det rimeligt, at Forskellen kan træde frem med forskellig Tydelighed i Landets forskellige Egne.

III.

Kontrollforenings-Bevægelsen.

Som berørt i det foregaaende havde Andelsmejeri-Bevægelsen sit Udgangspunkt i det sydvestlige Jylland. Det samme var Tilfældet med en anden af Landbrugets moderne Sammenslutninger, nemlig Kontrollforenings-Bevægelsen, idet den første Kontrollforening var Vejen og Omegns, som oprettedes 1895.

For at skaffe et Materiale til Veje til nærmere Belysning af denne Bevægelses Karakter og Omfang blev der ved Kreaturtællingen 1903 stillet Spørgsmaal til hver enkelt Ejendomsbesidder om, hvorvidt han var Medlem af en Kontrollforening. Det blev herved bl. a. muligt at konstatere, dels hvor mange Ejendomme der vare i Kontrollforening, dels hvor stor en Del den paa disse forefundne Kobestand udgjorde af Landets samlede, samt at faa et mere bestemt Overblik over, hvorledes de forskellige Ejendomsgrupper vare repræsenterede inden for denne Form for Sammenslutning. Da Kobesætningens Størrelse og Mælkeproduktionen vare givne, blev der for saa vidt en Mulighed for en Sammenligning af Mælkeudbyttet for Besætninger i og uden for Kontrollforening — selv

om det maa indrømmes, at denne Sammenlignings Værdi maa blive ret begrænset, idet der jo her i Følge Materialets Natur ikke har kunnet tages de nøjere, mere individualiserende Hensyn, som det er muligt at tage i Kontrolforeningsregnskaberne. Det er Resultatet af denne Del af Undersøgelsen, der er gengivet i de efterfølgende Tabeller 5 og 6.

I den første af disse Oversigter (Tabel 5) er for hvert Amt angivet Tallene for Ejendomme, som vare i Kontrolforening, samt Antallet af Køer paa disse Ejendomme (Kolonn. 1 og 3), medens Kolonnerne 2 og 4 indeholde de tilsvarende Tal udtrykt i Procent af henholdsvis samtlige under Kreaturtællingen medtagne Ejendomme og af Landdistrikternes hele Kobestand. Kolonne 5 angiver Antallet af Køer i Kontrolforening med opgivet Mælkeydelse, medens Kolonne 6 angiver selve Mælkeydelsen, som sædvanlig udtrykt i Tusinde Pund. I de to sidste Kolonner indeholdes den ud fra de givne almindelige Data beregnede gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko i og uden for Kontrolforening.

Den 15. Juli 1903 var der i alt 8504 Ejendomme med en samlet Bestand af 148190 Køer, for hvilke det positivt var oplyst, at de vare i Kontrolforening. Med Hensyn til Udviklingen af denne Side af Landbrugets Andelsbevægelse skal i øvrigt anføres nedenstaaende Tal:

Aar	Antal Kontrolforeninger	Antal Medlemmer	Antal Køer
1895 ¹⁾	1	13	—
1900 ²⁾	180	3880	76140
1901	242	5420	100500
1902	262	5870	110800
1903	308	7380	136800
1905 ³⁾	415	10300	159600

¹⁾ Ugeskrift for Landmænd. Aargang 1897.

²⁾ De efterfølgende Tal ere fra «Landøkonomisk Aarbog».

³⁾ Aaret 1904 er ikke medtaget i ovenstaaende Oversigt. I «Landøkonomisk Aarbog» angives det, at der i 1904 fandtes 362 Foreninger med 8910 Medlemmer og 139100 Køer; men det sidstnævnte Tal er formentlig for lavt. Der skulde efter dette fra 1903 til 1904 have været en Fremgang paa 54 Foreninger og 1530 Medlemmer med i alt kun 2300 Køer, hvilket vilde give 1,5 Ko pr. Medlem og 43 Køer pr. Forening, medens Betingelsen for, at en Forening kan faa Statsunderstøttelse, som Regel vil være, at den omfatter mindst 200 Køer (jfr. Lov af 23. Maj 1902 om Foranstaltninger til Husdyravlens Fremme).

Tabel 5. Kontrolforenings-Bevægelsen. Efter Amter og Landsdele.

Landdistrikterne i	I Kontrolforening						Produceret Mælk pr. Ko	
	Ejendomme		Køer		Antal Køer med opgivet Mælkeudbytte	Pro-duceret Mælk	i Kon-trol-forening	uden for Kon-trol-forening
	Antal	i pCt. af samtlige Ejendomme	Antal	i pCt. af samtlige Køer				
					1	2	3	4
Københavns Amt...	120	1,1	2894	7,7	2291	14348	6263	5571
Frederiksborg — ...	264	2,4	4441	11,1	3399	19902	5855	5093
Holbæk — ...	645	4,1	10526	16,1	9157	56611	6182	5530
Sorø — ...	441	3,5	10276	18,0	8002	47893	5985	5680
Præstø — ...	489	3,1	9935	15,3	8495	48981	5766	5442
Sjælland...	1959	2,9	38066	14,4	31344	187735	6990	5487
Bornholms Amt.....	188	4,3	3736	19,1	3016	17055	5655	4964
Maribo —	476	3,2	11983	18,9	10771	60120	5582	5265
Svendborg —	763	4,2	12332	18,6	10242	62725	6124	5686
Odense —	856	4,6	12850	19,1	11080	69249	6250	5752
Fyn...	1619	4,4	25182	18,8	21322	131974	6190	5721
Øerne...	4242	3,5	78967	16,4	66453	396884	5972	5506
Vejle Amt	529	3,5	10150	15,2	8425	47851	5680	5064
Aarhus —	512	3,0	8788	11,1	7039	41230	5857	5477
Randers —	561	3,8	8130	12,6	6738	39107	5804	4939
Det sydøstl. Jylland	1602	3,4	27068	12,8	22202	128188	5774	5189
Aalborg Amt	216	1,5	5707	8,8	4430	21930	4950	4451
Hjørring —	661	4,1	14295	17,6	10994	52370	4764	4166
Thisted —	202	1,8	2155	6,7	1697	9086	5354	4793
Det nordl. Jylland	1079	2,6	22157	12,4	17121	83386	4870	4401
Viborg Amt	448	2,8	6255	9,4	5023	28976	5769	4847
Ringkøbing —	664	4,1	7311	9,9	5928	33789	5700	4680
Ribe —	469	3,7	6432	11,6	5205	30573	5874	4571
Det sydvestl. Jylland	1581	3,5	19998	10,2	16156	93338	5777	4706
Jylland...	4262	3,2	69223	11,8	55479	304912	5496	4802
Hele Landet...	8504	3,3	148190	13,9	121932	701796	5756	5120

Antallet af Medlemmer i 1903 fordeler sig meget nær ligeligt mellem Øerne og Jylland med henholdsvis 4242 og 4262, medens Kobestanden paa Ejendomme under Kontrolforening var noget større paa Øerne end paa Halvøen, nemlig 78967 mod 69223. For Landet som Helhed var 3,3 pCt. af Ejendomsbesidderne i Kontrolforening, hvilket Tal ogsaa var meget nær ens for de to Hovedlandsdele (3,5 og 3.2 pCt.). Imidlertid gælder det om disse Tal, ligesom om de tilsvarende vedrørende Andelsmejeri-Bevægelsen (jfr. foran Side 16), at de ikke ere noget godt Udtryk for det Omfang, hvori Bevægelsen kan siges at være trængt igennem. Et bedre Maal herfor haves i de relative Tal i 4de Kolonne i foranstaaende Tabel 5, Tallene for den Andel, Kørerne paa Ejendomme i Kontrolforening udgør af den hele Kobestand. For hele Landet var dette Tal 13,9 pCt., saaledes at altsaa knap en Syvendedel af Kobestanden omkring Midten af Aaret 1903 var under Kontrol — i Jylland noget over en Niendedel og paa Øerne omkring en Sjettedel. I Kontrolforeningernes første Tid havde Bevægelsen et Forspring i Jylland, men dette synes paa Tællingstidspunktet at have tabt sig; kun et Par Amter, Vejle og Hjørring, vise en større forholdsvis Deltagelse i Kontrolforenings-Bevægelsen end Landsgennemsnittet, medens kun to Ø-Amter, Københavns og Frederiksborg, udvise en Deltagelse under den gennemsnitlige. Stærkest var Deltagelsen paa Bornholm og i Odense Amt, hvor ca. en Femtedel af Kobestanden var i Kontrolforening, medens Thisted Amt har det laveste Tal, 6,7 pCt., og saaledes ogsaa paa dette Omraade synes at indtage en Særstilling (jfr. foran Side 24).

Hvad Mælkeydelsen angaar, var denne oplyst for 121932 af i alt 148190 Køer, og den samlede Produktion var godt 700 Mill. Pund eller i Gennemsnit pr. Ko paa Tællingstidspunktet 5756 Pund. I det store og hele vil det ses, at Bevægelsen i Tallene for den gennemsnitlige aarlige Mælkeydelse pr. Ko under Kontrolforening er den samme som for Køer uden for Kontrolforening, idet kun Københavns Amt synes at danne en bestemt Undtagelse. Mælkeproduktionen pr. Ko var ca. 500 Pund højere paa Øerne end i Jylland, medens den tilsvarende Forskel mellem de to Landsdele

for Køer, der ikke vare i Kontrolforening, var 700 Pund. Den største gennemsnitlige Mælkeydelse — amtsvis set — fandtes i Københavns Amt med 6263 Pund, den mindste i Hjørring Amt 4764 Pd., altsaa en Forskel paa ca. 1600 Pd. eller meget nær lig Forskellen mellem Største- og Mindsteydelse (Odense og Hjørring Amter) for Køer uden for Kontrolforening; men i øvrigt kan det siges, at Udsvinget fra Gennemsnitsydelsen gennemgaaende er noget mindre for Køer i Kontrolforening end for Køer uden for Kontrolforening. — Mælkeydelsen pr. Ko i Kontrolforening var 5756 Pund for Landet som Helhed, medens det tilsvarende Tal for de andre Køer var 5120; Forskellen var altsaa godt 600 Pund Mælk — svarende til ca. 23 Pund Smør aarlig — saaledes at de kontrollerede Køer gav omtrent en Ottendedel mere Mælk end de ikke kontrollerede. For Jylland var den procentvise Merydelse for de kontrollerede Køer over 14 pCt. eller omtrent en Syvendedel, medens for Øerne det tilsvarende Tal kun var 8,5 pCt. Paafaldende stor var Forskellen i det sydvestlige Jylland, hvor den udgjorde op imod 23 pCt. Som allerede berørt tør disse Gennemsnitstal kun betragtes som tilnærmelsesvis rigtige, men der er formentlig paa den anden Side næppe Grund til at tvivle om, at selve det Totalbillede, de give, er i Overensstemmelse med Virkeligheden: de kontrollerede Køer give en betydelig større Bruttoydelse, og Forskellen mellem kontrollerede og ikkekontrollerede Køer er mindst fremtrædende i de Egne, hvor Mælkeudbyttet i Almindelighed er størst. — Det skal endnu kun tilføjes, at naar der i det foregaaende er talt om Forskel i Mælkeydelse mellem de kontrollerede og de ikkekontrollerede Køer, er hermed naturligvis ikke sagt noget om Størrelsen af den Fremgang i Mælkeudbytte, der skyldes Kontrolforeningernes Virksomhed. Det er jo muligt, ja vel endog sandsynligt, at de Besætninger, der nu ere i Kontrolforening, ogsaa før gav et større Mælkeudbytte end almindeligt. Men til en Bedømmelse af, hvor stor en Del af Forskellen mellem de kontrollerede og de ukontrollerede Køers Mælkeydelse der skyldes det formelle Moment, at det maaske fortrinsvis er de

bedste Besætninger, der deltage i Kontrolforeningsbevægelsen, og hvor stor en Del der skyldes det reelle Moment, Kontrollen, giver det foreliggende Materiale ingen Støttepunkter.

I Tabel 6 (Side 37—39) er der i Overensstemmelse med Tabellerne 2 og 4 givet en Oversigt over Deltagelsen i Kontrolforenings-Bevægelsen, idet man ligesom foran har foretaget en Opgørelse for de forskellige Ejendomsgrupper inden for hver Landsdel.

Det første Spørgsmaal, man her naturlig maa stille, er, om der for de forskellige Ejendomsgrupper viser sig typiske Forskelligheder med Hensyn til Deltagelse i Kontrolforenings-Bevægelsen. Til Belysning heraf har man beregnet de i nedenstaaende Oversigt anførte Tal for Øerne, Jylland og for hele Landet under eet:

Ejendomme med	Ejendomme i Ktrl.forening i pCt. af samtlige Ejendomme			Køer i Ktrl.forening i pCt. af samtlige Køer		
	Øerne	Jylland	Hele Landet	Øerne	Jylland	Hele Landet
0— 1 Tdr. Ld.	—	—	—	—	—	—
1— 9 —	0,8	0,5	0,7	1,0	0,9	1,0
9— 27 —	3,4	1,6	2,2	4,8	2,3	3,8
27— 54 —	11,2	5,2	7,4	13,3	7,6	10,2
54—108 —	16,4	9,5	12,0	19,0	13,7	16,2
108—432 —	31,9	15,5	18,5	36,4	25,9	29,3
over 432 —	40,7	27,0	33,0	42,4	35,6	39,8
Gennemsnit . . .	3,5	3,2	3,3	16,4	11,8	13,9

Som det vil ses, vise disse Tal, saavel for Landet som Helhed som for hver af de to Hovedlandsdele en meget udpræget Bevægelse fra de mindre mod de større Ejendomsgrupper, idet den relative Deltagelse i Kontrolforenings-Bevægelsen viser sig stærkt stigende med Ejendommenes Størrelse. Medens forholdsvis meget faa af de smaa Ejendomme vare i Kontrolforening, var for Landet som Helhed en Tredjedel af de største Ejendomsbesiddere, paa Øerne over de to Femtedele Medlemmer. Den ganske tilsvarende Bevægelse findes i Tallene for Kobestanden. For hele Landet var ca. 40 pCt. af Kobestanden paa de største Ejendomme under Kontrolforening, medens de tilsvarende Tal for Øerne og Jylland vare godt 42 og ca. 36 pCt. Det ses fremdeles, at Procenttallene, som angive, hvor stor en Del af Kobestanden, der inden for de forskellige Ejendomsgrupper findes i Kontrolforeningerne, helt igennem ere noget højere

Tabel 6. Kontrollforenings-Bevægelsen. Efter Ejendommenes Størrelse og efter Landsdele.

Landdistrikterne i	I Kontrollforening				Produceret Mælk pr. Ko		Mælkeydelse pr. Ko i Kontrollforening højere end uden for Kontrollforening pCt.
	Antal Ejendomme	Antal Køer	Antal Køer med opgivet Mælkeudbytte	Produceret Mælk 1000 Pd.	i		
					Kontrollforening	uden for Kontrollforening	
1	2	3	4	Pd. 5	Pd. 6	7	
Sjælland:							
0—1 Tdr. Ld. . .	3	31	30	162	5400	5587	—
1—9 — . . .	135	351	251	1797	7159	5830	22,8
9—27 — . . .	228	1539	1209	7786	6440	5582	15,4
27—54 — . . .	640	7549	6190	39763	6424	5522	16,3
54—108 — . . .	691	11835	9520	58988	6196	5428	14,1
108—432 — . . .	170	7382	5968	33601	5630	5197	8,3
over 432 — . . .	54	8698	7778	43146	5547	5270	5,3
Tilsammen . .	1921	37385	30946	185243	5986	5492	9,0
Uangivet . . .	38	681	398	2492	6261	5318	17,7
I alt . . .	1959	38066	31344	187735	5990	5487	9,2
Bornholm:							
0—1 Tdr. Ld. . .	1	2	—	—	—	6000	—
1—9 — . . .	3	9	3	22	7333	4998	46,7
9—27 — . . .	10	73	67	436	6507	5170	25,9
27—54 — . . .	22	271	226	1312	5805	4925	17,9
54—108 — . . .	111	2070	1746	9830	5630	4914	14,6
108—432 — . . .	40	1256	974	5455	5601	4779	17,2
over 432 — . . .	—	—	—	—	—	—	—
Tilsammen . .	187	3681	3016	17055	5655	4953	14,2
Uangivet . . .	1	55	—	—	—	6322	—
I alt . . .	188	3736	3016	17055	5655	4964	13,9
Lolland-Falster:							
0—1 Tdr. Ld. . .	—	—	—	—	—	5773	—
1—9 — . . .	29	77	43	271	6302	5787	8,9
9—27 — . . .	29	171	150	915	6100	5392	13,1
27—54 — . . .	147	1668	1444	8251	5714	5133	11,3
54—108 — . . .	172	2945	2559	14725	5754	5175	11,2
108—432 — . . .	69	3237	2962	16401	5537	5090	8,8
over 432 — . . .	24	3627	3383	18340	5421	5162	5,0
Tilsammen . .	470	11725	10541	58903	5588	5266	6,1
Uangivet . . .	6	258	230	1217	5291	5167	2,4
I alt . . .	476	11983	10771	60120	5582	5265	6,0
Fyn:							
0—1 Tdr. Ld. . .	4	6	6	49	8167	6345	—
1—9 — . . .	92	250	166	1202	7241	6258	15,7
9—27 — . . .	251	1571	1254	8554	6821	5877	16,1
27—54 — . . .	597	6363	5035	32955	6545	5696	14,9
54—108 — . . .	496	7849	6802	43512	6397	5428	17,9
108—432 — . . .	135	5497	4462	26076	5844	5204	12,3
over 432 — . . .	26	3260	3252	17544	5395	5362	0,6
Tilsammen . .	1601	24796	20977	129892	6192	5724	8,2
Uangivet . . .	18	386	345	2082	6035	5377	12,2
I alt . . .	1619	25182	21322	131974	6190	5721	8,2

Tabel 6 (fortsat). Kontrolforenings-Bevægelsen. Efter Ejendommenes Størrelse og efter Landsdele.

Landdistrikterne i	I Kontrolforening				Produceret Mælk pr. Ko		Mælkeydelse pr. Ko i Kontrolforening højere end uden for Kontrolforening pCt.
	Antal Ejendomme	Antal Køer	Antal Køer med opgivet Mælkeudbytte	Produceret Mælk 1000 Pd.	i	uden for	
					Kontrolforening	Kontrolforening	
1	2	3	4	Pd.	Pd.	6	7
Det sydøstl. Jyll.:							
0—1 Tdr. Ld. . .	1	1	1	9	9000	5305	—
1—9 — . .	49	165	116	703	6060	5455	11,1
9—27 — . .	146	826	587	3630	6184	5308	16,5
27—54 — . .	487	5032	3829	23749	6202	5435	14,1
54—108 — . .	572	8554	7142	42605	5965	5146	15,9
108—432 — . .	299	9114	7409	41114	5549	4664	19,0
over 432 ÷ . .	24	3113	2988	15621	5228	4623	13,1
Tilsammen..	1578	26805	22072	127431	5773	5190	11,2
Uangivet..	24	263	130	757	5823	5120	13,7
I alt..	1602	27068	22202	128188	5774	5189	11,3
Det nordl. Jylland:							
0—1 Tdr. Ld. . .	—	—	—	—	—	4454	—
1—9 — . .	44	124	81	473	5840	4474	8,2
9—27 — . .	105	542	407	2165	5319	4299	23,7
27—54 — . .	236	2272	1785	9637	5399	4369	23,6
54—108 — . .	348	5223	3880	19939	5139	4480	14,7
108—432 — . .	280	9115	6863	32472	4731	4337	9,1
over 432 — . .	48	4349	3693	16788	4546	4608	÷1,3
Tilsammen..	1061	21625	16709	81474	4876	4399	10,8
Uangivet..	18	532	412	1912	4641	4458	4,1
I alt..	1079	22157	17121	83386	4870	4401	10,7
Det sydvestl. Jyll.:							
0—1 Tdr. Ld. . .	1	4	4	29	7250	5024	—
1—9 — . .	39	124	93	577	6204	4926	25,9
9—27 — . .	213	1046	764	4555	5962	4726	26,2
27—54 — . .	402	3497	2799	16444	5875	4741	23,9
54—108 — . .	529	6773	5511	32715	5936	4722	25,7
108—432 — . .	334	7026	5751	32394	5633	4535	24,2
over 432 — . .	18	928	711	3661	5149	4664	10,4
Tilsammen..	1536	19398	15633	90375	5781	4709	22,8
Uangivet..	45	600	523	2963	5665	4595	23,9
I alt..	1581	19998	16156	93338	5777	4706	22,8

Tabel 6 (fortsat). Kontrolforenings-Bevægelsen. Efter Ejendommenes Størrelse og efter Landsdele.

Landdistrikterne i	I Kontrolforening				Produceret Mælk pr. Ko		Mælkeydelse pr. Ko i Kontrolforening højere end uden for Kontrolforening pCt.
	Antal Ejendomme	Antal Køer	Antal Køer med opgivet Mælkeudbytte	Produceret Mælk 1000 Pd.	i Kontrolforening		
					Pd. 5	Pd. 6	
1	2	3	4	5	6	7	
Øerne:							
0—1 Tdr. Ld. . .	8	39	36	211	5861	5892	—
1—9 — . .	259	687	463	3292	7110	5960	19,3
9—27 — . .	518	3354	2680	17691	6601	5639	17,1
27—54 — . .	1406	15851	12895	82281	6381	5499	16,0
54—108 — . .	1470	24699	20627	127055	6160	5374	14,6
108—432 — . .	414	17372	14366	81533	5675	5164	9,9
over 432 — . .	104	15585	14413	79030	5483	5272	4,0
Tilsammen..	4179	77587	65480	391093	5973	5509	8,4
Uangivet..	63	1380	973	5791	5952	5331	11,6
I alt..	4242	78967	66453	396884	5972	5506	8,5
Jylland:							
0—1 Tdr. Ld. . .	2	5	5	38	7600	4983	—
1—9 — . .	132	413	290	1753	6045	4999	20,9
9—27 — . .	464	2414	1758	10350	5887	4795	22,8
27—54 — . .	1125	10801	8413	49830	5923	4937	20,0
54—108 — . .	1449	20550	16533	95259	5762	4816	19,6
108—432 — . .	913	25255	20023	105980	5293	4521	17,1
over 432 — . .	90	8390	7392	36070	4880	4627	5,5
Tilsammen..	4175	67828	54414	299280	5500	4805	14,5
Uangivet..	87	1395	1065	5632	5288	4702	12,5
I alt..	4262	69223	55479	304912	5496	4802	14,5
Hele Landet:							
0—1 Tdr. Ld. . .	10	44	41	249	6073	5514	—
1—9 — . .	391	1100	753	5045	6700	5579	20,1
9—27 — . .	982	5768	4438	28041	6318	5139	22,9
27—54 — . .	2531	26652	21308	132111	6200	5158	20,9
54—108 — . .	2919	45249	37160	222314	5983	5071	18,0
108—432 — . .	1327	42627	34389	187513	5453	4790	13,8
over 432 — . .	194	23975	21805	115100	5279	5013	5,3
Tilsammen..	8354	145415	119894	690373	5758	5124	12,4
Uangivet..	150	2775	2038	11423	5605	4946	13,8
I alt..	8504	148190	121932	701796	5756	5120	12,4

end de tilsvarende Tal for Ejendommene, saa at det maa antages, at det inden for hver Ejendomsgruppe fortrinsvis er de større Ejendomme, som ere med i den paagældende Bevægelse. I alle de her skitserede Træk frembyder saaledes Kontrolforenings-Bevægelsen Forhold, der ere væsentlig forskellige fra dem, der ovenfor blev konstaterede med Hensyn til Andelsmejeri-Bevægelsen. Medens denne sidste navnlig er en Middel- og Smaabruks-Bevægelse, er Deltagelsen i Kontrolforeningernes Virksomhed overvejende en Stor- og Middelbruks-Bevægelse.

Hvad Forskellighederne i Mælkeydelse angaar, viser der sig her ved en Betragtning af Ejendomsgrupperne, paa en enkelt Undtagelse nær, det samme som ovenfor blev fremhævet ved Omtalen af de enkelte Landsdele, at den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er en Del højere for Køerne i Kontrolforening end for Køerne udenfor¹⁾. De smaa kontrollerede Besætninger vise gennemgaaende et betydelig større Udbytte end de store, idet der her ikke saa sjældent træffes en gennemsnitlig aarlig Mælkeydelse paa 7000 Pund eller endog mere. Denne Modsætning mellem de smaa og de store Besætningers gennemsnitlige Mælkeproduktion er tydeligere udtalt her end i Materialet for den samlede Produktion (jfr. S. 30). — Fæster man Opmærksomheden paa Tallene i Kolonne 7, som angive, hvor mange Procent Udbyttet pr. Ko er højere i Kontrolforening end uden for Kontrolforening, vil det ses, at Bevægelsen i disse Tal er modsat Bevægelsen i de Tal, der ovenfor (Side 36) meddeltes vedrørende den Del af Kobestanden, som inden for de enkelte Ejendomsgrupper var under Kontrol. Paa de smaa Ejendomme er Merudbyttet pr. Ko en Snes Procent eller endnu mere, medens de tilsvarende Tal for de store Besætninger ere betydelig lavere; det kan altsaa siges, at Forskellen i den aarlige Mælkeydelse

¹⁾ Som det vil ses af Tabel 6, var paa de største Ejendomme i det nordlige Jylland Gennemsnittet for Køer i Kontrolforening snarest lidt lavere end for Køer uden for Kontrolforening. En særlig Gennemgang af hvert enkelt Tællingskort førte til det Resultat, at det i det væsentlige var enkelte større Besætninger i Hjørring og Aalborg Amter, som trykkede Gennemsnittet ned. Det synes ikke usandsynligt, at dette kan staa i Forbindelse med de i de nævnte Egne stedfindende Forsøg med Jersey Kvæg.

pr. Ko i og uden for Kontrolforening varierer omvendt med selve den relative Deltagelse i Bevægelsen, hvad der formentlig finder sin Forklaring deri, at det blandt de smaa Ejendomsbesiddere — hvor Deltagelsen i det hele er ringe — fortrinsvis ere de særlig driftige, som ere Medlemmer.

Endnu skal tilføjes, at af 1814 «Statshusmænd» vare 14 Medlemmer af Kontrolforening, d. v. s. ca. 0,8 pCt., — en Deltagelse, der synes meget nær at svare til den almindelige Deltagelse inden for den nærmest tilsvarende Ejendomsgruppe, Gruppen 1—9 Tdr. Ld., nemlig 0,7 pCt. for Landet som Helhed.

IV.

Andelsslagteri-Bevægelsen.

Ligesom Andelsmejeri- og Kontrolforenings-Bevægelsen kom ogsaa Andelsslagterierne først frem i Jylland, idet det første Slagteri af denne Art oprettedes i Horsens 1887, fem Aar efter Oprettelsen af det første Andelsmejeri. Ti Aar senere fandtes der i alt 21 Andelsslagterier med henved 42000 Andelshavere. Udviklingen i Tiden fra 1900 til 1905 fremgaar af nedenstaaende Tal, der ere hentede fra «Landøkonomisk Aarbog»:

Aar	Antal Andelsslagterier	Antal Andelshavere
1900....	26	60,000
1901....	26	64,400
1902....	27	66,400
1903....	29	67,200
1904....	30	68,000
1905....	32	70,000

Ogsaa med Henblik paa denne Side af Andelsbevægelsen blev der stillet Spørgsmaal ved Kreaturtællingen i 1903. Det er de herhen hørende Data, hvis Hovedresultater ere fremstillede i de efterfølgende Tabeller 7 og 8, ganske i Overensstemmelse med Bearbejdelsen af de tilsvarende Oplysninger vedrørende Andelsmejerierne og Kontrolforeningerne. Tabel 7 (Side 43) giver Resul-

taterne amtsvis med Hensyn til det samlede Antal Ejendomme, det samlede Antal Svin og endelig Antallet af Svinebesætninger (Kolonnerne 1, 2 og 3). De følgende Kolonner indeholde Oplysninger vedrørende Ejendomme i Andelsslagteri (Kol. 4) samt disse Ejendommers Svinebestand (Kol. 5); Kolonnerne 6 og 7 oplyse, hvor stor en Del af Ejendommene, der var i Andelsslagteri, dels set i Forhold til det samlede Antal Ejendomme, dels i Forhold til Antallet af Bedrifter, hvorpaa der holdtes Svin medens Kolonne 8 viser, hvor stor en Del af den samlede Svinebestand der fandtes paa Andelshavernes Ejendomme.

I alt var der 63359 Ejendomsbesiddere, som havde svaret «Ja» paa Spørgsmaalet om, hvorvidt de vare Medlemmer af Andelsslagteri; den dertil svarende Svinebestand var 723357. Tallene maa dog betragtes som Minimumstal, idet der foruden dem, som havde svaret «Ja» eller «Nej», yderligere fandtes 23211 Ejendomsbesiddere med en Bestand af ca. 83,000 Svin, som ikke havde besvaret det herhen hørende Spørgsmaal; det stemmer hermed, at Tallet paa Andelshavere sammenholdt med de ovenfor efter «Landøkonomisk Aarvog» anførte Tal er noget lavt. Tallet paa Andelshavere var noget større i Jylland end paa Øerne, medens derimod den største Andel i Svinebestanden fandtes paa Øerne, nemlig 426000 mod knap 300000 paa Halvøen. — Omtrent en Fjerdedel af samtlige Ejendomsbesiddere vare Medlemmer af Andelsslagterier, hvilket Forhold ikke er meget forskelligt for de to Hovedlandsdele, medens der derimod fra Amt til Amt viser sig ret betydelige Svingninger. Paa Øerne er det ogsaa paa dette Omraade Københavns og Frederiksborg Amter, som udvise den ringeste Deltagelse, medens i Jylland dette var Tilfældet med Ringkøbing og Thisted Amter, hvor Medlemsantallet, ca. 8 pCt., var paafaldende lavt. Højt over alle andre Dele af Landet staar ogsaa her, som sædvanlig hvad Deltagelse i Andelsbevægelsen angaar, Bornholm med 53 pCt. — Stilles de Ejendomme, som ere i Andelsslagteri, i Forhold til Antallet af Ejendomme, hvorpaa der overhovedet holdes Svin, kommer man naturligvis til noget højere Procenttal end de foregaaende, idet op imod en Tredjedel af disse

Tabel 7. Andelsslagteri-Bevægelsen. Efter Amter og Landsdele.

Landdistrikterne i	Samlet Antal			I Andelsslagteri				
	Ejen- domme	Svin	Ejen- domme hvor- paa der holdes Svin	Antal Ejen- dom- me	Antal Svin	Ejendomme i Slagteri i pCt. af		Antal Svin i Slag- teri i pCt. af samt- lige Svin
						samt- lige Ejen- domme	Ejen- domme med Svine- besæt- ning	
1	2	3	4	5	6	7	8	
Københavns Amt ...	11291	61011	6899	1629	31069	14,4	23,6	50,9
Frederiksborg — ...	11147	67772	9002	1691	27871	15,2	18,8	41,1
Holbæk — ...	15863	128241	12280	5346	82369	33,7	43,5	64,2
Sorø — ...	12492	106890	9707	3908	67182	31,3	40,3	62,9
Præstø — ...	16004	114610	12498	3114	60230	19,5	24,9	52,6
Sjælland ...	66795	478524	50386	15688	268721	23,5	31,1	56,2
Bornholms Amt.	4371	28647	3562	2307	24588	52,8	64,8	85,8
Maribo —	15074	74063	11042	4416	50315	29,3	40,0	67,9
Svendborg —	18037	73019	13415	2931	30694	16,3	21,8	42,0
Odense —	18669	83112	13785	5514	51662	29,5	40,0	62,2
Fyn ...	36706	156131	24200	8445	82356	23,0	31,0	52,7
Øerne ...	122946	737365	92190	30856	425980	25,1	33,1	57,8
Vejle Amt.	15272	84511	11918	5409	51120	35,4	45,4	60,5
Aarhus —	17327	94509	12813	4257	41589	24,6	33,2	44,0
Randers —	14942	66137	10823	2769	24670	18,5	25,6	37,3
Det sydøstl. Jylland	47541	245157	35554	12435	117379	26,2	35,0	47,9
Aalborg Amt.	14479	87403	11496	3913	43240	27,0	34,0	49,5
Hjørring —	16229	96252	13198	6914	63642	42,6	52,4	66,1
Thisted —	11359	37931	8281	972	6463	8,6	11,7	17,0
Det nordl. Jylland	42067	221586	32975	11799	113345	28,0	35,8	51,2
Viborg Amt.	16036	75932	12794	2207	18531	13,8	17,3	74,5
Ringkøbing —	16330	86566	12989	1305	11469	8,0	10,0	13,2
Ribe —	12597	61020	10298	4755	36653	37,7	46,2	60,1
Det sydøstl. Jylland	44963	223518	36081	8269	66653	18,4	22,9	29,8
Jylland ...	134571	690261	104610	32503	297377	24,2	31,1	43,1
Hele Landet ...	257517	1,427626	196800	63359	723357	24,6	32,2	50,7

Ejendommens Besiddere vare Andelshavere — med en forholdsvis noget større Deltagelse paa Øerne end i Jylland, medens Bevægelsen amtsvis set i øvrigt er den samme som før konstateret. Endnu større viser Deltagelsen sig at være, dersom man maaler den ved selve den Del af Svinebestanden, som findes paa Ejendomme i Andelsslagteri. For Landet som Helhed faldt godt Halvdelen af den samlede Svinebestand (50,7 pCt.) paa disse Ejendomme, og maalt med dette Maal vise Øerne med deres i det hele større Svinehold et ret betydeligt Forspring for Jylland (ca. 58 pCt. mod 43 pCt.). Det vil ses, at Procenttallene i sidste Kolonne helt igennem ere en Del større end de tilsvarende Tal i de to foregaaende, hvorfor det allerede paa Grundlag af disse Tal maa antages at være Ejendomme med et gennemgaaende noget større Svinehold, som ere særlig stærkt repræsenterede i Andelssvineslagterierne; men iøvrigt viser det sig, at Bevægelsen i disse relative Tal frembyder de samme Træk som Tallene i Kolonne 7. Det er ogsaa her Ringkøbing og Thisted Amter, som optræde med paa-faldende lave Tal for den procentvise Deltagelse, nemlig henholdsvis 13 og 17 pCt. af Svineholdet, medens Bornholm ogsaa paa dette Omraade staar højt over det øvrige Land med op imod 86 pCt. — Det maa i øvrigt ikke glemmes, at det, der her har kunnet belyses statistisk i sine Hovedtræk, alene er Andelsslagterierne, hvoraf der efter de ovenfor meddelte Oplysninger i 1903 fandtes 29, medens de 21 private Svineslagterier ikke paa Grundlag af det her benyttede Materiale har kunnet medtages i Undersøgelsen.

I Tabel 8 (Side 45—47) er, som sædvanlig, det samme Materiale bearbejdet med særligt Henblik paa det Spørgsmaal, om der ved Deltagelsen i Andelsforetagenderne viser sig typiske Forskelligheder mellem Ejendomme af forskellig Størrelse. Ejendomsgrupperingen i Tabel 8 er den samme som den ved de foregaaende tilsvarende Tabeller benyttede, medens Rubrikkerne ere de samme som i Tabel 7 med Undtagelse af, at dennes 3dje og 7de Kolonne ere udeladte.

Af de i alt 63359 Andelshavere var for 61632 Ejendommens Størrelse angiven. I Oversigten Side 48 har man for hele Landet under eet angivet den procentvise Fordeling mellem Størrelses-

Tabel 8. Andelsslagteri-Bevægelsen. Efter Ejendommens Størrelse og efter Landsdele.

Landdistrikterne i	Samlet Antal		I Andelsslagteri			
	Ejen- domme	Svin	Antal Ejen- domme	Antal Svin	Ejen- domme i Slagteri i pCt. af samtlige Ejen- domme	Svin i Slagteri i pCt. af samtlige Svin
	1	2	3	4	5	6
Sjælland:						
0—1 Tdr. Ld. ...	15571	16002	194	1288	1,2	8,0
1—9 — ...	17359	66068	4309	24347	24,8	36,9
9—27 — ...	8479	76076	3598	40786	42,4	53,6
27—54 — ...	6447	119446	3705	80059	57,5	67,0
54—108 — ...	5217	134541	3046	92318	58,4	68,6
108—432 — ...	665	26519	308	14301	46,4	53,9
over 432 — ...	145	19377	55	9343	37,9	48,2
Tilsammen...	53881	458029	15215	262442	28,2	57,3
Uangivet...	12914	20495	473	6279	53,7	30,6
I alt...	66795	478524	15688	268721	23,5	56,2
Bornholm:						
0—1 Tdr. Ld. ...	518	385	16	43	3,1	11,1
1—9 — ...	1468	4299	734	2800	50,0	65,1
9—27 — ...	804	5136	709	4418	88,2	86,0
27—54 — ...	384	5002	330	4646	85,9	92,9
54—108 — ...	447	9576	408	9218	91,3	96,3
108—432 — ...	107	3737	88	3255	82,3	87,1
over 432 — ...	—	—	—	—	—	—
Tilsammen...	3728	28135	2285	24380	61,3	86,7
Uangivet...	643	512	22	208	3,4	40,6
I alt...	4371	28647	2307	24588	52,8	85,3
Lolland-Falster:						
0—1 Tdr. Ld. ...	4588	3338	52	266	1,1	8,0
1—9 — ...	4064	9699	1099	3906	27,0	40,3
9—27 — ...	1558	7925	957	5644	61,4	71,2
27—54 — ...	1750	19800	1272	15456	72,7	78,1
54—108 — ...	1109	18538	848	15464	76,5	83,4
108—432 — ...	177	6574	115	4609	65,0	70,1
over 432 — ...	50	6683	25	4484	50,0	67,1
Tilsammen...	13296	72557	4368	49829	32,9	68,7
Uangivet...	1778	1506	48	486	2,7	32,3
I alt...	15074	74063	4416	50315	29,3	67,9
Fyn:						
0—1 Tdr. Ld. ...	11026	7410	139	427	1,3	5,8
1—9 — ...	11456	28396	2637	9374	23,0	33,0
9—27 — ...	4359	24214	1769	12180	40,6	50,3
27—54 — ...	4017	41159	2196	26518	54,7	64,4
54—108 — ...	2189	32488	1363	23310	62,3	71,8
108—432 — ...	350	11380	186	6209	53,2	54,6
over 432 — ...	61	6760	21	2977	34,5	44,0
Tilsammen...	33458	151807	8311	80995	24,8	53,4
Uangivet...	3248	4324	134	1361	4,1	31,5
I alt...	36706	156131	8445	82356	23,0	52,7

Tabel 8 (fortsat.) Andelsslagteri-Bevægelsen. Efter Ejendommens Størrelse og efter Landsdele.

Landdistrikterne i	Samlet Antal		I Andelsslagteri			
	Ejen- domme	Svin	Antal Ejen- domme	Antal Svin	Ejen- domme i Slagteri i pCt. af samtlige Ejen- domme	Svin i Slagteri i pCt. af samtlige Svin
	1	2	3	4	5	6
Det sydøstl. Jyll.:						
0-1 Tdr. Ld.	7519	4747	131	485	1,7	10,2
1-9 —	9838	26589	2768	10047	28,1	37,8
9-27 —	8613	42104	3239	19916	37,6	47,3
27-54 —	7169	62099	3253	34294	45,4	55,2
54-108 —	4788	59701	2159	32778	45,1	54,9
108-432 —	1452	31651	587	15905	40,4	50,3
over 432 —	93	9573	16	2192	17,3	22,9
Tilsammen	39472	236464	12153	115617	30,8	48,9
Uangivet	8069	8693	282	1762	3,5	20,3
I alt	47541	245157	12435	117379	26,2	47,9
Det nordlige Jyll.:						
0-1 Tdr. Ld.	5392	4123	95	421	1,8	10,2
1-9 —	9209	21229	1797	6981	19,5	32,9
9-27 —	10174	41998	3599	19096	35,4	45,5
27-54 —	5702	45162	2732	26420	47,9	58,5
54-108 —	4039	51688	2192	33598	54,3	65,0
108-432 —	1621	37367	813	19997	50,2	53,5
over 432 —	127	9677	38	3205	29,9	33,1
Tilsammen	36264	211244	11266	109718	31,1	51,9
Uangivet	5803	10342	533	3627	9,2	35,1
I alt	42067	221586	11799	113345	28,0	51,2
Det sydvestl. Jyll.						
0-1 Tdr. Ld.	4287	2627	46	114	1,1	4,3
1-9 —	6699	13911	956	2893	14,3	20,8
9-27 —	10648	40510	2164	10314	20,3	25,5
27-54 —	8671	55500	2257	17494	26,0	31,5
54-108 —	6477	58960	1835	20582	28,3	34,9
108-432 —	2804	38518	751	12595	26,8	32,7
over 432 —	113	4721	25	969	22,1	20,5
Tilsammen	39699	214747	8034	64961	20,2	30,3
Uangivet	5264	8771	235	1692	4,5	19,3
I alt	44963	223518	8269	66653	18,4	29,8

Tabel 8 (fortsat). Andelsslagteri-Bevægelsen. Efter Ejendommens Størrelse og efter Landsdele.

Landdistrikterne i	Samlet Antal		I Andelsslagteri			
	Ejen- domme	Svin	Antal Ejen- domme	Antal Svin	Ejen- domme i pCt. af samtlige Ejen- domme	Svin i Slagteri i pCt. af samtlige Svin
	1	2	3	4	5	6
Øerne:						
0—1 Tdr. Ld. ...	31703	27135	401	2024	1,3	7,5
1—9 — ...	34345	108462	8779	40427	25,6	37,3
9—27 — ...	15200	113351	7033	63028	46,3	55,6
27—54 — ...	12598	185407	7503	126679	59,6	68,3
54—108 — ...	8962	195143	5665	140310	63,2	71,9
108—432 — ...	1299	48210	697	28374	53,7	58,9
over 432 — ...	256	32820	101	16804	39,5	51,2
Tilsammen...	104363	710528	30179	417646	28,9	58,8
Uangivet...	18583	26837	677	8334	3,6	31,1
I alt...	122946	737365	30856	425980	25,1	57,8
Jylland:						
0—1 Tdr. Ld. ...	17198	11497	272	1020	1,6	8,9
1—9 — ...	25746	61729	5521	19921	21,4	32,3
9—27 — ...	29435	124612	9002	49326	30,6	39,6
27—54 — ...	21542	162761	8242	78208	38,3	48,1
54—108 — ...	15304	170349	6186	86958	40,4	51,0
108—432 — ...	5877	107536	2151	48497	36,6	45,1
over 432 — ...	333	23971	79	6366	23,8	26,6
Tilsammen...	115435	662455	31453	290296	27,2	43,8
Uangivet...	19136	27806	1050	7081	5,5	25,5
I alt...	134571	690261	32503	297377	24,2	43,1
Hele Landet:						
0—1 Tdr. Ld. ...	48901	38632	673	3044	1,4	7,9
1—9 — ...	60091	170191	14300	60348	23,8	35,5
9—27 — ...	44635	237963	16035	112354	35,9	47,2
27—54 — ...	34140	348168	15745	204887	46,1	58,8
54—108 — ...	24266	365492	11851	227268	48,8	62,2
108—432 — ...	7176	155746	2848	76871	39,7	49,4
over 432 — ...	589	56791	180	23170	30,6	40,8
Tilsammen...	219798	1,372983	61632	707942	28,0	51,6
Uangivet...	37719	54643	1727	15415	4,6	28,2
I alt...	257517	1,427626	63359	723357	24,6	50,7

grupperne af Ejendommene i det hele og af Ejendomme i Andelsslagteri. Det ses, som det allerede blev berørt ovenfor, at de smaa Ejendomme ere relativt svagt repræsenterede; Ejendommene paa under en Tønde Land, som i det samlede Materiale udgøre over en Femtedel af det hele Antal, ere næsten helt forsvundne fra Ejendomme i Andelsslagteri, idet kun 1 pCt. af disse faldt inden for denne Gruppe. Ogsaa Ejendommene mellem 1 og 9 Tdr. Land ere forholdsvis svagt repræsenterede i Andelsslagterierne med ca. 23 pCt. mod ca. 27 pCt. Derimod ses det, at Bedrifterne fra 9—27 Tdr. Land og op efter helt igennem vise en højere Procentdel af Ejendommene i Slagteri end af Ejendommene i Almindelighed. I det samlede Materiale faldt saaledes ca. 27 pCt. inden for Størrelsesgrupperne 27—54 Tdr. Ld. og 54—108, medens Besidderne inden for de samme Ejendomsgrupper udgjorde omkring 45 pCt. af samtlige Andelshavere i Slagterierne.

	Samtlige Ejendomme	Ejendomme i Andelssvineslagteri
0— 1 Tdr. Ld. ...	22,2 pCt.	1,1 pCt.
1— 9 — ...	27,4 —	23,2 —
9— 27 — ...	20,3 —	26,0 —
27— 54 — ...	15,5 —	25,6 —
54—108 — ...	11,0 —	19,2 —
108—432 — ...	3,3 —	4,6 —
over 432 — ...	0,3 —	0,3 —
	100,0 pCt.	100,0 pCt.

Det samme ses fra en noget anden Side af Kolonnerne 5 og 6 i Tabel 8. For Landet som Helhed var 28 pCt. af Ejendommene, for hvilke Oplysning foreligger, i Andelsslagteri, medens de tilsvarende Tal for Øerne og Jylland vare henholdsvis 28,9 og 27,2 pCt. Det er i Middelbrugenes Størrelsesklasser, at man særlig træffer en Deltagelse over den gennemsnitlige. Bedre endnu ses det her fremhævede af Tallene for den procentvise Del af Svinebestanden, som findes paa de forskellige Grupper af de Ejendomme, der ere i Slagteri. I Gennemsnit var dette godt Halvdelen af Svinebestanden, 58,8 pCt. paa Øerne og 43,8 pCt. paa Halvøen, og en Deltagelse, der er større end den

gennemsnitlige, finder man ogsaa for Middelbrugene, naar man benytter Svinebestanden som Maalestok, medens de meget store og de helt smaa Ejendomme ere forholdsvis svagere repræsenterede. Som det ses, genfindes dette Forhold i alle Landsdele, af hvilke Bornholm ikke blot, som ovenfor vist, staar med den største gennemsnitlige Deltagelse, men ogsaa inden for hver enkelt Ejendomsgruppe har en Deltagelse betydelig større end den, der i nogen anden Del af Landet findes i de tilsvarende Ejendomsgrupper.

Hvis man, ligesom i det foregaaende, sammenholder Statshusmændenes Deltagelse i Andelsbevægelsen med den nærmest tilsvarende Klasse — Ejendomsbesiddere med mellem 1 og 9 Tdr. Ld. —, viser det sig, at Statshusmændene ere noget stærkere repræsenterede, end man skulde vente efter de her beregnede Gennemsnit. En Tredjedel af Statshusmændene var Medlemmer af Andelssvineslagteri, paa Øerne 41 og i Jylland 27 pCt., medens de tilsvarende Tal for Besiddere af Ejendomme paa 1—9 Tdr. Ld. vare 23,8, 21,4 og 25,6 pCt.; dog gælder formentlig ogsaa her i nogen Grad de Bemærkninger, der ovenfor fremhævedes med Hensyn til Statshusmændenes større Deltagelse i Andelsmejeri-Bevægelsen (jfr. Side 16).

V.

Æggekredse.

Omkring Midten af 1890erne begyndte Bestræbelserne for at bringe Andelstanken i Anvendelse paa Ægeksporten og at organisere denne efter mere rationelle Principper, end Tilfældet havde været før. Omtrent samtidig oprettedes i Jylland og paa Øerne de to største Foretagender i denne Retning: Dansk Andels-Ægeksport og Ægeksporten ved de danske Smørpakkerier. Det samlede Antal af Æggekredse og Leverandører inden for de to nævnte Organisationer var ifølge «Landøkonomisk Aarbog», som omstaaende Tal angive.

Aar	Antal Æggekredse	Antal Medlemmer
1900	484	—
1901	521	31000
1902	640	43000
1903	695	46000
1904	695	48000
1905	735	51000
1906	790	57000

Til nærmere Belysning af Omfanget og Karakteren af denne Side af Andelsbevægelsen blev der ved Kreaturtællingen 1903 spurgt, om vedkommende Ejendomsbesidder var Medlem af Æggekreds, og det er Hovedresultaterne af Bearbejdelsen af disse Besvarelser, som ere fremstillede i Tabellerne 9 og 10, af hvilke den første indeholder den amtsvise Oversigt, medens den anden meddeler tilsvarende Oplysninger for de forskellige Ejendomsgrupper inden for de større Landsdele.

Den første Kolonne i Tabellerne giver Oplysning om det samlede Antal Høns (inkl. Haner, men Kyllinger ikke medregnede), saaledes som dette konstateredes ved Tællingen 1903. Kolonne 2 angiver Antallet af Ejendomme i Æggekreds og Kolonne 3 Hønsbestanden, som fandtes paa disse Ejendomme, medens Kolonnerne 4 og 5 give de relative Tal: Antallet af Ejendomme i Æggekreds og af Høns i Æggekreds i Procent af henholdsvis samtlige Ejendomme og samtlige Høns.

I alt skulde der i Følge disse Oplysninger være 50789 Medlemmer i Æggekredsene med tilsammen omtrent 2 Millioner Høns. Disse Tal maa dog betragtes som Minimumstal, idet der foruden de med «Ja» eller «Nej» udfyldte Kort fandtes 40872 Ejendomme med i alt 692255 Høns, hvorom det ikke forelaa oplyst, hvorvidt Ejere vare i Æggekreds eller ej. Sammenholdt med de ovenfor meddelte Oplysninger, i Følge hvilke der i 1903 skulde findes 46000 Medlemmer i Æggekreds, kunde Kreaturtællingens Tal Tal snarere synes for høje end for lave, men det maa dog erindres, at Tallet 46000 kun refererer sig til de to største Organisationer af den her omhandlede Art, og altsaa ikke angiver det hele Antal Medlemmer i Æggekredsene ved det nævnte Tidspunkt.

Tabel 9. Æggekrede. Efter Amter og Landsdele.

Landdistrikterne i	Samlet Antal Høns	I Æggekrede			
		Antal Ejen- domme	Antal Høns	Ejen- domme i Ægge- krede i pCt. af samtlige Ejen- domme	Høns i Ægge- krede i pCt. af samtlige Høns
	1	2	3	4	5
Københavns Amt.....	291463	1674	73459	14,8	25,2
Frederiksborg —	328014	2774	128831	24,9	39,3
Holbæk —	455107	4809	191955	30,3	42,2
Sorø —	389617	3857	170563	30,9	43,8
Præstø —	477147	4011	165368	25,1	34,7
Sjælland...	1,941348	17125	730176	25,6	37,6
Bornholms Amt.....	97328	898	33955	20,5	34,9
Maribo —	440583	4977	212870	33,0	48,3
Svendborg —	503265	3528	135811	19,6	27,0
Odense —	543087	3867	171237	20,7	31,5
Fyn...	1,046352	7395	307048	20,1	29,3
Øerne...	3,525611	30395	1,284049	24,7	36,4
Vejle Amt.....	365346	4218	138241	27,6	37,8
Aarhus —	399638	1907	70880	11,0	17,7
Randers —	293690	2033	66051	13,6	22,5
Det sydøstl. Jylland	1,058674	8158	275172	17,2	26,0
Aalborg Amt.....	282349	1919	56512	13,3	20,0
Hjørring —	270774	1632	52818	10,1	19,5
Thisted —	214343	1252	34311	11,0	16,0
Det nordl. Jylland	767466	4803	143641	11,4	18,7
Viborg Amt.....	336253	2032	64498	12,7	19,2
Ringkøbing —	366159	1087	36638	6,7	10,0
Ribe —	223989	4314	111323	34,2	49,7
Det sydvestl. Jylland	926401	7433	212459	16,5	22,9
Jylland...	2,752541	20394	631272	15,2	22,9
Hele Landet...	6,278152	50789	1,915321	19,7	30,5

De 50789 Medlemmer med den ca. to Millioner store Hønsbestand repræsenterer ca. 20 pCt. af samtlige Ejendomsbesiddere og ca. 30 pCt. af Landdistrikternes samlede Antal Høns. Det fremgaar af Tallene, at denne Form for Andelsvirksomhed hidindtil afgjort har vundet større Indgang paa Øerne end i Jylland; af det samlede Antal Medlemmer fandtes nemlig kun de to Femtedele i sidstnævnte Landsdel. Af Tabel 9 (Side 51) fremgaar det endvidere, at ca. 25 pCt. af Ejendomsbesidderne paa Øerne, men kun ca. 15 pCt. i Jylland vare Medlemmer af Æggekrede, og at de tilsvarende Procenttal for Høns var ca. 36 pCt. og ca. 23 pCt. Paa Øerne var altsaa 10 pCt. flere af Ejendomsbesidderne i Æggekrede, end Tilfældet var i Jylland, og endnu mere udpræget var Forskellen med Hensyn til Antallet af Høns paa Bedrifterne i Æggekrede. Paa Øerne var kun et Amt, nemlig Københavns, afgjort under Gennemsnittet for hele Landet, medens i Jylland paa den anden Side kun to Amter, Vejle og Ribe, vare over Landsgennemsnittet. Ydergrænserne dannes af de to Naboamter Ringkøbing med den mindste og Ribe med den største Deltagelse; nær op til dette sidste kommer Maribo Amt, medens Bornholm her er rykket ned fra den Førsteplads, det ellers helt igennem indtager paa de her behandlede Omraader af Landbrugets Andelsbevægelse.

For 46986 af de i alt 50789 Ejendomme, hvis Besiddere vare i Æggekrede, kendtes tillige Jordtilliggendets Størrelse; det er disse Ejendommers Fordeling efter Størrelse, kombineret med Oplysninger vedrørende Ægekspportorganisationerne, der er fremstillet i Tabel 10 (Side 53—55). Det Totalbillede, man faar af Bevægelsen ved at betragte Tallene for hele Landet, er til en vis Grad noget forskelligt fra det, man fik ved at betragte de tilsvarende Tal vedrørende de i det foregaaende omhandlede Former for Andelsbevægelsen. Ogsaa her gælder det ganske vist, at de helt smaa Ejendomme ere svagere repræsenterede, baade naar man maaler Bevægelsens Styrke med Antallet af Besiddere, som ere Medlemmer (12,7 pCt.), og naar man betragter den Del, som disses Hønsbestand udgør af den samlede (22,6 pCt.), men i øvrigt synes Deltagelsen nogenlunde ens i alle Ejendomsgrupper. Denne jævne

Tabel 10. Æggekredse. Efter Ejendommenes Størrelse og efter Landsdele.

Landdistrikterne i	Samlet Antal Høns	I Æggekreds			
		Antal Ejen- domme	Antal Høns	Ejendomme i Æggekreds i pCt. af samtlige Ejendomme	Høns i Æggekreds i pCt. af samtlige Høns
	1	2	3	4	5
Sjælland:					
0-1 Tdr. Ld.	226243	2229	53966	14,3	23,9
1-9 —	442178	5468	173125	31,5	39,2
9-27 —	337648	2995	140763	35,3	41,7
27-54 —	352332	2520	153635	39,1	43,6
54-108 —	330254	2004	140043	38,4	42,4
108-432 —	52305	215	18690	32,3	35,7
over 432 —	16212	37	5464	25,5	33,7
Tilsammen.....	1,757172	15468	685686	28,7	39,0
Uangivet.....	184176	1657	44490	12,8	24,2
I alt.....	1,941348	17125	730176	25,6	37,6
Bornholm:					
0-1 Tdr. Ld.	5598	70	1675	13,5	29,9
1-9 —	22788	300	7857	20,4	34,5
9-27 —	18291	184	6337	22,9	34,6
27-54 —	14641	108	5384	28,1	36,8
54-108 —	22491	113	8198	25,3	36,5
108-432 —	6507	23	2370	21,5	36,4
over 432 —	—	—	—	—	—
Tilsammen.....	90316	798	31821	21,4	35,2
Uangivet.....	7012	100	2134	15,6	30,4
I alt.....	97328	898	33955	20,5	34,9
Lolland-Falster:					
0-1 Tdr. Ld.	65395	924	22228	20,1	14,5
1-9 —	98610	1508	45785	37,1	46,4
9-27 —	59954	744	32278	47,8	53,8
27-54 —	98210	891	55763	50,9	56,8
54-108 —	72996	577	40928	52,0	56,1
108-432 —	15430	85	7730	48,0	50,1
over 432 —	4997	13	1196	26,0	23,9
Tilsammen.....	415592	4742	205908	35,7	49,5
Uangivet.....	24991	235	6962	13,2	27,9
I alt.....	440583	4977	212870	33,0	48,3
Fyn:					
0-1 Tdr. Ld.	159988	1311	32448	11,9	20,3
1-9 —	290850	2709	87300	23,6	30,0
9-27 —	162881	1117	48697	25,6	29,9
27-54 —	205901	1128	68194	28,1	33,1
54-108 —	138047	667	48611	30,5	35,2
108-432 —	29327	96	9871	27,4	33,7
over 432 —	5849	12	1195	19,7	20,4
Tilsammen.....	992843	7040	296316	21,0	29,8
Uangivet.....	53509	355	10732	10,9	20,1
I alt.....	1,046352	7395	307048	20,1	29,3

Tab. 10 (fortsat). Æggekrede. Efter Ejendommenes Størrelse og efter Landsdele.

Landdistrikterne i	Samlet Antal Høns	I Æggekrede			
		Antal Ejen- domme	Antal Høns	Ejendomme i Æggekrede i pCt. af samtlige Ejendomme	Høns i Æggekrede i pCt. af samtlige Høns
	1	2	3	4	5
Det sydøstl. Jylland:					
0—1 Tdr. Ld.	85534	848	17833	11,3	20,9
1—9 —	165374	1854	44482	18,8	26,9
9—27 —	199072	1674	48935	19,4	24,6
27—54 —	238250	1573	62085	21,9	26,1
54—108 —	190385	1081	51713	22,6	27,2
108—432 —	76322	422	29588	29,1	38,8
over 432 —	9644	19	3867	20,4	40,1
Tilsammen...	964581	7471	258503	18,9	26,8
Uangivet...	94093	687	16669	8,5	17,7
I alt...	1,058674	8158	275172	17,2	26,0
Det nordl. Jylland:					
0—1 Tdr. Ld.	56649	356	8060	6,6	14,2
1—9 —	131085	1071	24795	11,6	18,9
9—27 —	180387	1390	35578	13,7	19,7
27—54 —	132527	761	24221	13,3	18,3
54—108 —	121635	624	26363	15,5	21,7
108—432 —	68422	261	14653	16,1	21,4
over 432 —	9303	30	2728	23,6	29,3
Tilsammen...	700008	4493	136398	12,4	19,5
Uangivet...	67458	310	7243	5,3	10,7
I alt...	767466	4803	143641	11,4	18,7
Det sydvestl. Jylland:					
0—1 Tdr. Ld.	49005	458	10221	10,7	20,9
1—9 —	103551	1151	25145	17,2	24,3
9—27 —	205282	1953	47147	18,3	23,0
27—54 —	207818	1688	50811	19,5	24,4
54—108 —	184112	1188	42647	18,3	23,2
108—432 —	99068	515	23684	18,4	23,9
over 432 —	6686	21	1850	18,6	27,7
Tilsammen...	855522	6974	201505	17,6	23,6
Uangivet...	70879	459	10954	8,7	15,5
I alt...	926401	7433	212459	16,5	22,9

Tab. 10 (fortsat). Æggekredse. Efter Ejendommenes Størrelse og efter Landsdele.

Landdistrikterne i	Samlet Antal Høns	I Æggekreds			
		Antal Ejen- domme	Antal Høns	Ejendomme i Æggekreds i pCt. af samtlige Ejendomme	Høns i Æggekreds i pCt. af samtlige Høns
	1	2	3	4	5
Øerne:					
0—1 Tdr. Ld.	457224	4534	110317	14,3	24,1
1—9 —	854426	9985	314067	29,1	36,8
9—27 —	578774	5040	228075	33,2	39,4
27—54 —	671084	4647	282976	36,9	42,2
54—108 —	563788	3361	237780	37,5	42,2
108—432 —	103569	419	38661	32,3	37,3
over 432 —	27058	62	7855	24,2	29,0
Tilsammen...	3,255923	28048	1,219731	26,9	37,5
Uangivet...	269688	2347	64318	12,6	23,8
I alt...	3,525611	30395	1,284049	24,7	36,4
Jylland:					
0—1 Tdr. Ld.	191188	1662	36114	9,7	18,9
1—9 —	400010	4076	94422	15,8	23,6
9—27 —	584741	5017	131660	17,0	22,5
27—54 —	578595	4022	137117	18,7	23,7
54—108 —	496132	2893	120723	18,9	24,3
108—432 —	243812	1198	67925	20,4	27,9
over 432 —	25633	70	8445	21,0	32,9
Tilsammen...	2,520111	18938	596406	16,4	23,7
Uangivet...	232430	1456	34866	7,6	15,0
I alt...	2,752541	20394	631272	15,2	22,9
Hele Landet:					
0—1 Tdr. Ld.	648412	6196	146431	12,7	22,6
1—9 —	1,254436	14061	408489	23,4	32,6
9—27 —	1,163515	10057	359735	22,5	30,9
27—54 —	1,249679	8669	420093	27,8	33,6
54—108 —	1,059920	6254	358503	25,8	33,8
108—432 —	347381	1617	106586	22,5	30,7
over 432 —	52691	132	16300	22,4	30,9
Tilsammen...	5,776034	46986	1,816137	21,4	31,4
Uangivet...	502118	3803	99184	10,1	19,8
I alt...	6,278152	50789	1,915321	19,7	30,5

Fordeling beror dog til Dels paa en Udligning gennem Sammen-
dragningen af Tallene for de to Hovedlandsdele, idet Tallene
for disse vise i forskellig Retning og navnlig for Øernes Ved-
kommende tyde paa en noget mindre Deltagelse blandt de store
Ejendomsbesiddere, medens det modsatte nærmest synes at være
Tilfældet i Jylland.

Af Statshusmændene var 21 pCt. Medlemmer af Æggekrede,
ca. en Syvendedel i Jylland mod godt en Tredjedel paa Øerne;
for dem gælder saaledes i særlig høj Grad det ogsaa for Hel-
heden fastslaaede Resultat, at Deltagelsen i den her omhand-
lede Form for Andelsvirksomhed er mere udbredt paa Øerne
end i Jylland. I øvrigt synes paa dette Punkt Statshusmæn-
denes Deltagelse at holde sig nær ved den for den nærmest til-
svarende Gruppe af Ejendomsbesiddere normale.

VI.

Ægproduktionen.

I Tilslutning til den foran givne Oversigt over Organisationen
af Ægeksperten skal der i det følgende gøres Rede for endnu et
Spørgsmaal, som blev stillet ved Kreaturtællingen i 1903, nemlig
Spørgsmaalet om den Ægmængde, der i Aarets Løb var solgt fra
de paagældende Ejendomme. Det er altsaa ikke hele Produk-
tionen, der her er Tale om, saaledes som Tilfældet var ved
Mælken, men kun om den Del af Produktionen, som er
afhændet. Det ideelle havde selvfølgelig været at faa saavel hele
Produktionen som den afsatte Del af denne belyst, men da det
formentlig vilde have været vanskeligt for mange at opgive et
nogenlunde nøjagtigt Tal for den i Aarets Løb producerede Mængde
Æg, har man indskrænket sig til kun at stille Spørgsmaal om
den solgte Del af Produktionen.

I Tabel 11 (Side 57) er der som sædvanlig givet en amtsvis
Oversigt; Tabellen indeholder Oplysninger dels om Antallet af
Hønsesætninger, som ere medtagne i Undersøgelsen, dels om den

Tabel 11. Salg af Æg. Efter Amter og Landsdele.

Landsdistrikterne i	Antal Høse-	Antal	Solgte	Solgte
	Besæt-	Høns	Æg	Æg
	ninger		Pund	pr. Høne
	1	2	3	4
Københavns Amt.....	4943	191670	1,967014	10,3
Frederiksborg —	4692	191483	1,989152	10,4
Holbæk —	9733	338940	3,769809	11,1
Sorø —	7763	295736	3,304340	11,2
Præstø —	10795	389986	4,464666	11,4
Sjælland...	37926	1,407815	15,494981	11,0
Bornholms Amt.....	1883	55341	567851	10,3
Maribo —	10065	357352	3,696751	10,3
Svendborg —	10960	363711	3,830416	10,5
Odense —	12068	415869	4,333679	10,4
Fyn...	23028	779580	8,164095	10,5
Øerne...	72902	2,600088	27,923678	10,7
Vejle Amt.....	9404	266642	2,341540	8,8
Aarhus —	10206	284250	2,273657	8,0
Randers —	8235	200377	1,551503	7,7
Det sydøstlige Jylland...	27845	751269	6,166700	8,2
Aalborg Amt.....	8581	191744	1,572482	8,2
Hjørring —	8001	163918	1,410860	8,6
Thisted —	6172	132326	1,332289	10,1
Det nordlige Jylland...	22754	487988	4,315631	8,8
Viborg Amt.....	9222	224129	1,662161	7,4
Ringkøbing —	9842	246500	2,046191	8,3
Ribe —	8016	170017	1,409330	8,3
Det sydvestlige Jylland...	27080	640646	5,117682	8,0
Jylland...	77679	1,879903	15,600013	8,3
Hele Landet...	150581	4,479991	43,523691	9,7

dertil svarende Hønsbestand, inkl. Haner, men uden Kyllinger. Kolonne 3 indeholder Tallene for den afsatte Mængde Æg, angivet i Pund, medens den sidste Kolonne angiver, hvor mange Pund Æg pr. Høne der er afsat i Aarets Løb. Det skal endnu blot bemærkes, at Mængden af solgte Æg snart var opgivet i Pund og snart i Snese, men dog hyppigst paa førstnævnte Maade; i Tabellen er Snese omregnede til Pund efter Forholdet: 1 Snese = 2,5 Pund.

I Gennemsnit for hele Landet var der i Følge Tabellen solgt 9,7 Pund Æg pr. Høne eller omtrent 4 Snese; men Tallet er betydelig højere for Øerne end for Jylland, nemlig 10,7 mod 8,3 Pd., altsaa 2,4 Pund eller omtrent en Snese Æg mere paa Øerne end i Jylland. Yderpunkterne paa dette Omraade danne Præstø og Viborg Amter med henholdsvis 11,4 og 7,4 Pd. pr. Høne, altsaa en Forskel af 4 Pund eller 1,6 Snese.

Hvad Materialets Fuldstændighed angaar, omfatter Oversigten 150581 Besætninger med 4,478991 Høns (uden Kyllinger). Paa Tællingstidspunktet fandtes der i Landdistrikterne 245002 Besætninger med i alt 6,278152 Høns. Til Rest bliver der saaledes 94421 Besætninger med 1,798161 Høns, med Hensyn til hvilke Oplysning om Mængden af solgte Æg manglede, og som repræsentere dels de Ejendomme, hvorfra der overhovedet ikke er afhændet Æg, dels dem, der ikke have opgivet noget. At dette sidste Tilfælde har været det almindeligste, fremgaar ved en simpel Sammenstilling af Hovedtallene i Tabel 11 med Tallene for Ægeksperten i Tiden fra 1. Juli 1902 til 30. Juni 1903. Der eksporteredes nemlig i dette Tidsrum 56,87 Mill. Pund Æg (eller 8,56 Pund pr. Høne paa Tællingstidspunktet). Paa de 150581 Ejendomme var der ca. 4,48 Mill. Høns, og der var afhændet i alt 43,52 Mill. Pund Æg. Til Rest bliver saaledes 13,25 Mill. Pund, som maa svare til de manglende 1,80 Mill. Høns (7,35 Pund pr. Høne), for hvilke der ikke forelaa Oplysning. Men hermed vilde kun Eksperten netop være dækket, og dette Tal, de 13,25 Mill. Pd., maa derfor betragtes som en Minimumsgrænse. Regner man derimod med det almindelige Gennemsnit af 9,7 Pund Æg pr. Høne, faar man 17,44 Mill. Pd. — i alt ca. 61 Mill. Pund. Da disse 61 Mill.

Tabel 12. Salg af Æg. Efter Ejendommenes Størrelse og efter Landsdele.

Landdistrikterne i	Antal Høns-	Antal Høns	Solgte Æg	Solgte Æg
	Besætninger		Pd.	pr. Høne
	1	2	3	4
Sjælland:				
0-1 Tdr. Ld.	6740	136035	1,396628	10,3
1-9 —	11411	330211	3,762362	11,4
9-27 —	6055	259795	3,009399	11,6
27-54 —	4848	278273	3,077186	11,1
54-108 —	3784	253020	2,754861	10,9
108-432 —	424	38133	354428	9,3
over 432 —	76	10117	83657	8,3
Tilsammen...	33338	1,305584	14,438521	11,1
Uangivet...	4588	102231	1,056460	10,3
I alt...	37926	1,407815	15,494981	11,0
Bornholm:				
0-1 Tdr. Ld.	169	2509	28632	11,4
1-9 —	664	12915	139161	10,8
9-27 —	384	10401	110591	10,6
27-54 —	208	8890	85298	9,6
54-108 —	241	13417	131405	9,8
108-432 —	64	4492	41131	9,3
over 432 —	—	—	—	—
Tilsammen...	1730	52624	536218	10,2
Uangivet...	153	2717	31633	11,6
I alt...	1883	55341	567851	10,3
Lolland-Falster:				
0-1 Tdr. Ld.	2427	45404	419480	9,2
1-9 —	3137	82947	883451	10,7
9-27 —	1254	50131	555499	11,1
27-54 —	1465	85782	912016	10,6
54-108 —	912	63135	644301	10,2
108-432 —	131	12264	125892	10,3
over 432 —	29	3265	30130	9,2
Tilsammen...	9355	342928	3,570769	10,4
Uangivet...	710	14424	125982	8,7
I alt...	10065	357352	3,696751	10,3
Fyn:				
0-1 Tdr. Ld.	5506	101981	975432	9,6
1-9 —	7931	219326	2,390507	10,9
9-27 —	3196	125232	1,350893	10,8
27-54 —	3067	164594	1,752639	10,6
54-108 —	1704	112088	1,162842	10,4
108-432 —	248	22716	218808	9,6
over 432 —	30	3016	26062	8,6
Tilsammen...	21682	748953	7,877183	10,5
Uangivet...	1346	30627	286912	9,4
I alt...	23028	779580	8,164095	10,5

Tabel 12 (fortsat). Salg af Æg. Efter Ejendommenes Størrelse og efter Landsdele.

Landdistrikterne i	Antal Høns- Besæt- ninger	Antal Høns	Solgte Æg	Solgte Æg pr. Høne
	1		2	Pd. 3
Det sydøstl. Jylland:				
0—1 Tdr. Ld.	3139	50494	374446	7,4
1—9 —	6007	116473	1,018766	8,7
9—27 —	5962	145980	1,269188	8,7
27—54 —	5349	182973	1,494364	8,2
54—108 —	3518	144160	1,148618	8,0
108—432 —	1048	57151	448909	7,9
over 432 —	58	6339	45638	7,2
Tilsammen...	25081	703570	5,799929	8,2
Uangivet...	2764	47699	366771	7,7
I alt...	27845	751269	6,166700	8,2
Det nordl. Jylland:				
0—1 Tdr. Ld.	2186	30215	246783	8,2
1—9 —	5005	81564	778195	9,5
9—27 —	6187	118524	1,101212	9,8
27—54 —	3643	90784	793226	8,7
54—108 —	2623	83779	725817	8,7
108—432 —	1074	47387	388076	8,2
over 432 —	72	5784	44952	7,8
Tilsammen...	20790	458037	4,078261	8,9
Uangivet...	1964	29951	237370	7,9
I alt...	22754	487988	4,315631	8,8
Det sydvestl. Jylland:				
0—1 Tdr. Ld.	1603	26051	233871	9,0
1—9 —	3905	69853	584415	8,4
9—27 —	7127	145967	1,203478	8,2
27—54 —	6072	152106	1,204518	7,9
54—108 —	4522	134435	1,034513	7,7
108—432 —	1862	70183	524806	7,5
over 432 —	64	4564	31763	7,0
Tilsammen...	25155	603159	4,817364	8,0
Uangivet...	1925	37487	300318	8,0
I alt...	27080	640646	5,117682	8,0

Tabel 12 (fortsat). Salg af Æg. Efter Ejendommenes Størrelse og efter Landsdele.

Landdistrikterne i	Antal Høns-Besætninger	Antal Høns	Solgte Æg	Solgte Æg pr. Høne
	1		2	Pd. 3
Øerne:				
0—1 Tdr. Ld.	14842	285929	2,820172	9,9
1—9 —	23143	645399	7,175481	11,1
9—27 —	10889	445559	5,026382	11,3
27—54 —	9588	537539	5,827139	10,8
54—108 —	6641	441660	4,693409	10,6
108—432 —	867	77605	740259	9,5
over 432 —	135	16398	139849	8,5
Tilsammen...	66105	2,450089	26,422691	10,8
Uangivet...	6797	149999	1,500987	10,0
I alt...	72902	2,600088	27,923678	10,7
Jylland:				
0—1 Tdr. Ld.	6928	106760	855100	8,0
1—9 —	14917	267890	2,381376	8,9
9—27 —	19276	410471	3,573878	8,7
27—54 —	15064	425863	3,492108	8,2
54—108 —	10663	362374	2,908948	8,0
108—432 —	3984	174721	1,361791	7,8
over 432 —	194	16687	122353	7,8
Tilsammen...	71026	1,764766	14,695554	8,3
Uangivet...	6653	115137	904459	7,9
I alt...	77679	1,879903	15,600013	8,3
Hele Landet:				
0—1 Tdr. Ld.	21770	392689	3,675272	9,4
1—9 —	38060	913289	9,556857	10,5
9—27 —	30165	856030	8,600260	10,0
27—54 —	24652	963402	9,319247	9,7
54—108 —	17304	804034	7,602357	9,5
108—432 —	4851	252326	2,102050	8,3
over 432 —	329	33085	262202	7,9
Tilsammen...	137131	4,214855	41,118245	9,8
Uangivet...	13450	265136	2,405446	9,1
I alt...	150581	4,479991	43,523691	9,7

Pund saaledes maa betragtes som en Maksimumsgrænse for den afsatte Mængde Æg, og Eksporten alene beløb sig til rundt regnet 57 Mill. Pund, kommer man altsaa til det Resultat, at højest ca. en Femtendedel af den afhændede Mængde af danske Æg er gaaet til det indenlandske Forbrug uden for Produktionsstedet.

I Tabel 12 (Side 59—61) er der givet en Oversigt over Ægsalget set i Forhold til Ejendomsgrupperne. Gennemsnittet for hele Landet for den Del af Materialet, hvorfra Oplysning foreligger (137131 Besætninger med ca. 4,21 Mill. Høns) er 9,8 Pund pr. Høne. Det ses, at Tallene vise en ret udpræget typisk Bevægelse. Afsætningen inden for Ejendomsgruppen 27—54 Tdr. Ld. falder nær Gennemsnittet med 9,7 Pd. pr. Høne, medens den for de to nærmeste Klasser af mindre Ejendomme (med 10,5 og 10,0 Pd. pr. Høne) falder over dette, og inden for de tre større Ejendomsgrupper (med 9,5, 8,3 og 7,9 Pd.s Afsætning) er under den gennemsnitlige. Denne Forbindelse mellem Besættningens Størrelse og Afsætningens Størrelse gentager sig for de to Hovedlandsdele med den samme typiske Bevægelse i Tallene, kun at disse for Øerne, som det var at vente efter det i det foregaaende anførte, helt igennem bevæger sig paa et noget højere Niveau. Ogsaa i de enkelte mindre Landsdele genfindes det samme Forhold saa godt som uden Undtagelse, og der kan derfor ikke være nogen Tvivl om, at Afsætningen af Æg, maalt i Forhold til Antallet af Høns, varierer omvendt med Ejendommens Størrelse.

VII.

De forskellige Bedriftsklassers Andel i Produktionen.

I omstaaende Tabel 13 (Side 64) er der givet en samlet Oversigt til Belysning af den Maade, hvorpaa de væsentligste Sider af den animalske Landbrugsproduktion fordeler sig paa de forskellige Størrelsesgrupper af Ejendomme. Man er her gaaet ud fra den ved Arealopgørelsen i 1901 fundne Fordeling af Ejendommene

(jfr. Statistiske Meddelelser, 4. R., 14. Bd., 6. Hæfte), og Tallene for Besætningernes Størrelse samt Produktionen ere beregnede paa Grundlag af de ved Kreaturtællingen i 1903 indvundne Oplysninger (jfr. foran).

I Tabel 13 angiver Kolonnerne 1—3 det hele Antal Ejendomme med Jordtilliggende i Landdistrikterne samt deres Tilliggende af Areal og Hartkorn. Tallene i Kolonnerne 4 og 5 vise Fordelingen af Købestanden (jfr. Tabel 2, S. 15) og den paa Grundlag heraf beregnede Mælkeproduktion, og Kolonnerne 6 og 7 paa samme Maade Fordelingen af Høsebestanden og den dertil svarende beregnede solgte Ægmængde.¹⁾ Endvidere er der i Rubrikkerne 8 og 9 medtaget en Beregning, som paa tilsvarende Maade angiver Fordelingen af Svinebestanden og det tilsvarende Antal af hjemmeslagtede Svin samt solgte Svin over 2 Maaneder, idet man er gaaet ud fra, at dette Tal maa angive Maksimumsgrænsen for, hvad der kan antages at repræsentere den aarlige Produktion af Flæsk. Tallene i disse to sidste Kolonner, der ere trykte med smaa Typer, have en noget anden Karakter end de øvrige, idet de ere beregnede paa Grundlag af et repræsentativt Udsnit af det hele Materiale (hvert fjerde Kort inden for hver Ejendomsgruppe). Antallet af hjemmeslagtede og afhændede Svin er derhos beregnet under Hensyntagen til Opvelserne om Antallet af de i Aarets Løb fødte Grise og de i samme Tidsrum selvdøde Grise og Svin samt ud fra den Forudsætning, at Forøgelsen af Svinebestanden i Aaret ^{15/7}1902—^{15/7}1903 var den samme som den gennemsnitlige aarlige Tilvækst i Fem-aaret 1898—1903.

Hvad Tabel 13 giver er i Henhold til det anførte: et Overblik over de forskellige Bedriftsklassers absolute og relative Betydning med Hensyn til den Produktion, der særlig maa siges at være den bærende for vort Landbrugs Eksport. Ved Sammenligning af Tallene maa det naturligvis ikke glemmes, dels at der her kun er Tale om Produktionen af ganske enkelte — men til Gen-

¹⁾ De i Tabellerne 2 og 10 opførte Køer og Høns, henhørende til Ejendomme, hvis Jordtilliggende var uangivet, ere ikke medtagne i Tabel 13, hvis absolute Tal derfor ikke kunne sammenlignes paa tværs af Tabellen.

Tabel 13. Jordtilliggende, Besætninger og Produktion, fordelt efter Ejendommenes Størrelse.

Ejendomsgrupper	Antal Ejendomme i Landdistrikterne			Antal Køer	Produceret Mælk 1000 Pd.	Antal Høns (uden Kyllinger)	Solgte Æg Pd.	Antal Svin	Hjemmeslagtede Svin samt solgte Svin over 2 Mdr.
	Tilliggendet		Tdr. Hartkorn						
	Tdr. Ld.	Tdr. Hartkorn							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Absolute Tal									
0—1 Tdr.Ld.	68380	17246	1482	3443	19040	648412	6,068646	35691	27000
1—9 —	65222	302303	21836	112827	631117	1,254436	13,126694	178453	250000
9—27 —	46615	776449	44109	174788	907516	1,163515	11,689464	251262	351000
27—54 —	35257	1,401697	96942	260796	1,387966	1,249679	12,088482	361189	522000
54—108 —	25615	1,877036	118854	280138	1,471653	1,059920	10,021828	385459	555000
108—432 —	8072	1,395544	56473	145421	722094	347381	2,893924	161322	230000
over 432 —	822	771462	32602	60273	309229	52691	417582	54250	65000
I alt...	249983	6,541737	372298	1,037686	5,448615	5,776034	56,306620	1,427626	2,000000
Forholdstal									
0—1 Tdr.Ld.	pCt. 27,4	pCt. 0,8	pCt. 0,4	pCt. 0,8	pCt. 0,3	pCt. 11,2	pCt. 10,8	pCt. 2,5	pCt. 1,4
1—9 —	26,1	4,6	5,9	10,9	11,6	21,7	23,3	12,5	12,5
9—27 —	18,6	11,9	11,8	16,9	16,7	20,2	20,8	17,6	17,5
27—54 —	14,1	21,4	26,0	25,1	25,5	21,6	21,5	25,3	26,1
54—108 —	10,3	28,7	31,9	27,0	27,0	18,4	17,8	27,0	27,8
108—432 —	3,2	21,8	15,2	14,0	13,3	6,0	5,1	11,8	11,4
over 432 —	0,3	11,8	8,8	5,8	5,6	0,9	0,7	3,8	3,8
I alt...	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

gæld rigtignok for Landets hele Økonomi meget vigtige — Varer, dels at Produktionen kun er et enkelt Moment, og at der ved en alsidig eller samlet Bedømmelse af de forskellige Bedriftsklassers relative Betydning ogsaa maatte tages Hensyn til andre Faktorer (f. Eks. Arbejdet og Forbruget).

For at lette Oversigten over Resultaterne har man i det nærmest følgende sammendraget Tabellens 7 Størrelsesgrupper af Ejendomme til 3: det mindre Jordbrug, omfattende Ejendomme paa indtil 27 Tdr. Land; Middelbruget mellem 27 og 108 Tdr. Land og det noget større Landbrug paa over 108 Tdr. Land. Den første Gruppe af Ejendomme omfatter godt de syv Tiendedele

(72 pCt.) af samtlige Ejendomme med et Tilliggende af omtrent en Sjettedel af Landdistrikternes Jord og Hartkorn (henholdsvis 17 og 18 pCt.). Paa denne Ejendomsgruppe fandtes 28,1 pCt. af Kobestanden, over Halvdelen af Hønselholdet og ca. en Tredjedel af Svineholdet; de paagældende Ejendommers Andel i Produktionen af Mælk, af solgte Æg og af hjemmeslagtede samt solgte Svin (over 2 Mdr.) var henholdsvis 28,6, 54,9 og 31,4 pCt. af den samlede Produktion resp. det samlede Salg, saa at deres Betydning for Landets Økonomi med Hensyn til de her omhandlede Punkter uden Tvivl maa siges at være betydelig større, end man skulde vente, naar Hensyn tages til deres Andel i Landets Jord og Hartkorn. Navnlig gælder dette, som det fremgaar af Tallene, for Hønselholdets og Ægproduktionens Vedkommende. Det middelstore Jordbrug, der omfatter ca. en Fjerdedel af Ejendommene, er naturligvis langt den største Lodsejer, idet Halvdelen af Landets Jorder og ca. 58 pCt. af dets Hartkorn falder paa denne Gruppe. Af Kobestanden finder man godt Halvdelen (52 pCt.), af Svineholdet omtrent samme Andel, men af Hønselholdet kun de to Femtedele paa disse Ejendomme. Denne Bedriftsklasses Andel i Produktionen synes helt igennem at svare ret nøje til dens Andel i Kreaturbestanden, og denne kan igen siges at svare nogenlunde til den Del, som Tilliggendet udgør af Landdistrikternes samlede Jord og Hartkorn. Det noget større og store Jordbrug udgør mellem 3 og 4 pCt. af Ejendommene med en Tredjedel af Jorden og ca. en Fjerdedel af Hartkornet¹⁾. Paa disse Ejendomsgrupper fandtes en Femtedel af Kobestanden, kun ca. 7 pCt. af Hønsene og 15 pCt. af Svineholdet, medens deres Andel i Mælkeproduktionen er ca. 19 pCt., i den afsatte Ægmængde knap 6 pCt. og i Svineproduktionen 15 pCt.

Med Hensyn til Flæskeproduktionen synes det middelstore Brug at have en lidt større Andel i de solgte og slagtede Svin end i Besætningen, medens for de øvrige Ejendomsgrupper de to Procenttal svare ret nøje til hinanden. For Hønsenes Vedkommende har Ejen-

¹⁾ Her som i øvrigt helt igennem Skovarealerne medregnede.

dommene paa 9—27 Tdr. Ld. og særlig de paa 1—9 Tdr. Ld. en højere Procent for Afsætning (Æg) end for Bestand (Høns), medens det omvendte er Tilfældet med alle de øvrige Ejendomsgrupper. Ogsaa for Mælkeproduktionen har Gruppen 1—9 Tdr. Ld. en lidt større Andel i Produktionen, end man skulde vente efter dens Kreaturbestand, og det samme synes at være Tilfældet for Ejendomme mellem 27 og 54 Tdr. Ld., medens i øvrigt Procenttallet for Kobestanden er lidt højere end det tilsvarende for Produktionen. Sammenholder man specielt Smaabruget (1—9 Tdr. Ld.) med Storbruget (over 432 Tdr. Ld.), ses det, at hint, hvad Kobestand og Mælkeproduktion angaar, repræsenterer en dobbelt saa stor Andel som dette, medens Høsehødet og Ægafsætningen for disse smaa Brug ere over tyve Gange saa store som for de store Bedrifter. De store Ejendommers Bestand og Produktion af Svin svare omtrent til en Tredjedel af Smaabrugenes. — Ved den her foretagne Sammenstilling mellem Smaabruget og de andre Bedriftsklasser, maa det dog for Svineproduktionens Vedkommende ikke glemmes, at der her kun har været Tale om hjemmeslagtede Svin samt afsatte Svin paa over 2 Maaneder. Tallene vise i det hele kun, hvorledes Forholdene stille sig paa et vist Trin af Produktionsprocessen, og med Hensyn hertil kan der finde en Vekselvirkning Sted mellem Ejendomme af forskellig Størrelse; en saadan Vekselvirkning finder faktisk Sted, ikke mindst for Svinenes Vedkommende, hvor Produktionens første Trin, Tillægget, sikkert fortrinsvis træffes uden for Smaabruget.

RÉSUMÉ EN FRANÇAIS.

Les renseignements de la présente publication touchant les diverses formes du mouvement coopératif dans l'agriculture danoise, proviennent principalement du dénombrement du bétail en 1903. Les formulaires émis à cette occasion portaient la question aux propriétaires s'ils étaient membres des entreprises coopératives qui dans le courant des dernières 20—30 années se sont tant répandues en Danemark.

Laiteries coopératives. La première laiterie coopérative fut créée dans le Jutland de l'O. en 1882. En 1898 il y en avait 1013; le tableau suivant porte les nombres des laiteries coopératives depuis l'an 1900:

Année	Nombre des laiteries coopératives
1900.	1029
1901.	1028
1902...	1058
1903.....	1046
1904.....	1057
1905.....	1065
1906.....	1068

Ajoutez à cela env. 200 laiteries communes.

Le nombre des membres des laiteries coopératives était en 1903 d'env. 147000 et en 1906 d'env. 157500. Dans les districts ruraux du Danemark il y avait en 1903 174742 propriétés à vacheries, dont les 143863 — soit 82,3 % — embrassant les 80,9 pour-cent du bétail total des vaches, étaient dans les laiteries coopératives. En outre il faut noter qu'environ les 10 pour-cent du bétail total des vaches livrent du lait aux laiteries communes; on trouvera donc les neuf dixièmes de ce bétail dans les propriétés comprises dans les laiteries coopératives ou communes.

Production de lait. De la mi-juillet 1902 à la même date 1903, 667794 vaches ont produit 1774 millions de kilos de lait, soit 2617 kilos p. vache dans le courant de l'année. Toutefois ce chiffre varie

assez; dans le bailliage de Odensée le produit de lait annuel moyen était de 2935 kilos p. vache; tandis que dans le bailliage de Hjørring il n'était que de 2157 kilos. Généralement le produit de lait p. vache était plus grand dans les petites propriétés que dans les grandes. Les chiffres suivants pour tout le pays illustrent ce résultat :

Dépendances en ha. :	Produit p. vache en kilos :
0—0,5	2765
0,5—5.....	2797
5—15.....	2596
15—30.....	2661
30—60.....	2627
60—120.....	2483
120—.....	2565

Sociétés de contrôle. Le but de ces sociétés est entre autres choses de constater, enquête compétente faite de la consommation de nourriture d'une vache et de sa prestation en lait, quelles sont les meilleures vaches c. à. d. les plus productives à raison de leur consommation. De ces sociétés, dont la première fut fondée en 1895, il y avait

en 1900...	180	sociétés de contrôle
- 1901...	242	— - —
- 1902...	262	— - —
- 1903...	308	— - —
- 1905...	415	— - —

Le nombre des membres en 1903 était de 8504 avec un nombre total de 148000 vaches au bas mot, soit 14 pour-cent du bétail total des vaches. La production de lait p. vache ainsi contrôlée était de 2878 kilos p. an, supérieure alors à la moyenne générale (2617). La participation à cette forme de la coopération est relativement plus grande pour les propriétés moyennes et grandes.

Abattoirs coopératifs. Le premier abattoir coopératif fut fondé en 1887 en Jutland; en 1897 il y en avait 21 à 42000 participants. Le tableau suivant montre le mouvement de 1900 à 1905.

Année	Abattoirs	Participants
1900...	26	60000
1901.....	26	64400
1902.....	27	66400
1903.....	29	67200
1904.....	30	68000
1905.....	32	70000

En 1903 un quart de toutes les propriétés était dans les abattoirs coopératifs; et des propriétés à élevage de porcs un tiers en était, embrassant pour le moins la moitié du bétail porcin total. La participation était plus prononcée pour les propriétés moyennes que pour les petites ou les très grandes propriétés.

Unions-œufs (à exporter). Les efforts pour baser l'exportation d'œufs sur des principes rationnels prirent forme au milieu de l'an 1890 par la création des unions dites unions-œufs. En voici les nombres relevés :

Année	Unions	Membres
1900.....	484	—
1901.....	521	31000
1902.....	640	43000
1903.....	695	46000
1904.....	695	48000
1905.....	735	51000
1906.....	790	57000

Ces chiffres sont toutefois des minima, puisqu'ils ne comprennent pas les unions qui se trouvent hors des grandes organisations centrales. Selon l'énumération complète de 1903 il y avait 51000 membres de toutes les unions-œufs avec quelque 2 millions de poules — soit environ un cinquième des propriétés, et un tiers de l'espèce de poule du pays. La participation à cette forme de coopération ne varie pas beaucoup suivant les dépendances relatives des propriétés: exploitations petites, moyennes et grandes sont également représentées. En revanche la vente des œufs était relativement plus grande dans les petites propriétés que dans les autres.
